

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA PRÁVA

PŘESTUPKY A JINÉ SPRÁVNÍ DELIKTY NA ÚSEKU
OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Pavel Pikola, Ph.D.

Diplomant: Mgr. Jan Strakoš

2013

Zadání DP

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "**Přestupky a jiné správní delikty na úseku ochrany životního prostředí**" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce.

V Praze dne

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu své diplomové práce JUDr. Ing. Pavlu Pikolovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování mé diplomové práce.

**PŘESTUPKY A JINÉ SPRÁVNÍ DELIKTY
NA ÚSEKU OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ**

**OFFENCES AND OTHER ADMINISTRATIVE
DELICTS IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL
PROTECTION**

Abstrakt

Jednání porušující nebo ohrožující integritu životního prostředí může v praxi nabývat nejrozmanitějších podob; trestných činů, přestupků, jiných správních deliktů. Přestupky a jiné správní delikty jsou veřejnoprávní delikty, které v porovnání s trestnou činností reprezentují „mírnější formu zelené kriminality“. Smyslem správního trestání je, aby správní orgán (nikoliv soud) nestranně a spravedlivě posoudil konkrétní delikt proti životnímu prostředí a rozhodl o vině a trestu za něj. Této realizaci správního práva trestního však v České republice mnohdy brání rozpínající se korupce ve státní správě, marginalizace problému zelené kriminality a její latence, neucelenost české právní úpravy správních deliktů, nedostatek odborníků ve státní správě zabývajících se ochranou životního prostředí a konečně mezery v koordinaci postupů mezi orgány ochrany životního prostředí a jinými správními orgány. Cílem této práce je zmapovat problémy při prosazování deliktní odpovědnosti českými správními orgány.

Klíčová slova:

zelená kriminalita
správní trestání
deliktní odpovědnost
trestní odpovědnost
ekologická újma

Abstract

In practice, there may be many forms of actions that violate and endanger the environment; crimes, offences, and other administrative delicts. Offences and other administrative delicts are public administration delicts and unlike crimes represent "a milder form of green criminality". The administrative authority (not the court) then impartially judges the specific offenses against the environment and decides on guilt and punishment. However, the expanding corruption in the state administration, the marginalization of the problem of green criminality, the fragmentation of the Czech administrative legislation, the lack of public administration professionals who protect the environment and finally the incoordination between the environmental and other government authorities often prevent the implementation of the environmental administrative criminal law in the Czech Republic. The purpose of this work is to map the problems of enforcing the environmental administrative criminal law by the Czech authorities.

Keywords: environmental criminality
administrative punishment
delictual liability
criminal liability
ecological damage

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	10
1. ÚVOD	13
2. CÍL PRÁCE A METODIKA	15
2. 1 Cíl práce	15
2. 2 Metodika práce	15
3. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	17
3. 1 Veřejnoprávní delikty.....	17
3. 1.1 Trestný čin	17
3. 1.2 Správní delikt	17
a) Přestupek.....	19
aa) Znaky přestupku.....	19
b) Jiný správní delikt.....	23
3. 2 Správní právo versus trestní právo.....	24
3. 2.1 Správní trestání versus soudní trestání.....	25
3. 2.2 Správní orgán versus orgán činný v trestním řízení.....	26
4. KRIMINALITA V ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ	28
4. 1 Definování problému	17
4. 2 Příčiny zelené kriminality.....	30
4. 3 Obecné nástroje ochrany životního prostředí	17
4. 3. 1 Možné způsoby řešení „drobné“ zelené kriminality.....	56
a) Centrální registr přestupků	37
b) Využívání technických přístrojů – GPS, fotopasti	19
c) Obecně závazné vyhlášky.....	40
d) Využívání médií.....	42
4. 4 Dílčí shrnutí.....	42
5. SPRÁVNÍ TRESTÁNÍ NA ÚSEKU OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	44
5. 1 Právo a odpovědnost v ochraně životního prostředí.....	44
5. 2 Druhy odpovědnosti v ochraně životního prostředí.....	47
5. 2. 1 Funkce právní odpovědnosti	48
5. 3 Obecné prameny právní úpravy přestupků a jiných správních deliktů na úseku ochrany životního prostředí	49
a) Přestupkový zákon	49
b) Správní řád.....	55

c) Ostatní prameny	55
5. 3. 1 Dílčí shrnutí.....	56
5. 4 Základy odpovědnosti za přešupek a jiný správni delikt	56
a) Odpovědnost fyzických osob	56
b) Odpovědnost právnických osob	57
c) Společné předpoklady odpovědnosti fyzických i právnických osob	58
d) Zánik odpovědnosti za přešupek a jiný správni delikt.....	58
5. 5 Sankce a ochranná opatření	60
5. 6 ČIŽP	62
6. POČET PROJEDNANÝCH PŘESTUPKŮ NA ÚSEKU OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ (§ 45 PŘESZ) V LETECH 2005-2012.....	63
7. ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	70
Odborná literatura.....	70
Články	71
Internetové zdroje.....	73

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin; tzv. Washingtonská úmluva z roku 1973 (<i>Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora</i>)
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
EkolZ	zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
EU	Evropská unie
IntPrev	zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění pozdějších předpisů
KZř	zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů
LesZ	zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů
LZPS	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
MV	Ministerstvo vnitra České republiky
MysIZ	zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů
MZE	Ministerstvo zemědělství České republiky
MŽP	Ministerstvo životního prostředí České republiky
NSS	Nejvyšší správní soud
ObalZ	zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 40/1964 S., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OdpZ	zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (<i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i>)

OchPřKr	zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
OZř	zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
PoIČR	zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
PřesZ	zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
RybZ	zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), ve znění pozdějších předpisů
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie (<i>Treaty on the Functioning of the European Union</i>)
SpŘ	zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
STrZ	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
TrPo	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb. a 71/2012 Sb.
VodZ	zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů
WHO	Světová zdravotnická organizace (<i>World Health Organisation</i>)
ZČIŽP	zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, ve znění pozdějších předpisů
ZHMP	zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů
ZNTodp	zákon č. 157/2009 Sb., o nakládání s těžebním odpadem a o změně některých zákonů
ZOD	zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů

ZOvzd zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší
ZŽP zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

1. ÚVOD

Přestupky a jiné správní delikty jsou určité formy protiprávního jednání, které porušují nebo ohrožují zájem společnosti chráněný zákonem. S přihlédnutím k obsahu právních předpisů lze říci, že společnost má zájem např. na ochraně majetku, občanského soužití, veřejného pořádku, pořádku ve státní správě, ale rovněž na celé řadě specifických (složkových) oblastí, mezi nimi např. školství, podnikání, energetika, zemědělství či právě životní prostředí.

Životní prostředí, ve srovnání s právě jmenovanými oblastmi, má základní vliv na kvalitu a délku života každého jedince, jakož i na atraktivitu místa, v němž jedinec žije a pracuje; také škody, které jsou na životním prostředí způsobeny konkrétní protiprávní činností, jsou mnohem závažnějšího charakteru, než škoda způsobená na majetku spočívající třeba v poškození oplocení pozemku (přirozeně půjde-li o umělý, nikoliv živý plot). Je proto zcela přirozené, že by právě této oblasti měla být věnována zvýšená pozornost, co se týče poskytování ochrany, ale i kompenzace vzniklých škod. V dnešní době totiž nejenže často dochází k drastickým zásahům do životního prostředí, mnohdy balancujícím na hraně zákona anebo hůře porušujícím zákon, ale často dochází také k naprostému selhání státu, resp. jeho orgánů, které by měly v nezbytném případě zasáhnout.

České právo správních deliktů, o kterém je v této práci řeč, představuje pouze jednu z možností, jak řešit problém tzv. zelené kriminality. Toto právo se však potýká s četnou řadou problémů. Není to jen obecný problém nejednotnosti a nepřehlednosti právní úpravy správních deliktů, ale také otázka formulace těchto deliktů a sankcí za ně obsažených v jednotlivých zákonech, otázka aplikace těchto deliktů s přihlédnutím k faktu, že některé hmotněprávní instituty (jako např. důvody zániku odpovědnosti za správní delikt) jsou obecně upraveny v PřesZ avšak nikoliv ve zvláštních zákonech, či že některé správní delikty, které přicházejí v úvahu, podléhají procesnímu režimu PřesZ, jiné procesnímu režimu SpŘ, což v praxi pochopitelně sebou přináší řadu problémů. Nehledě na otázku samotného postupu orgánů ochrany životního prostředí při vymáhání plnění zákonem vytyčených ekologických požadavků a při prosazování ekologicko-právní odpovědnosti, jejich vzájemnou spolupráci, spolupráci s občany a orgány činnými v trestním řízení. Tyto všechny aspekty je přitom nutné posuzovat v kontextu nedostatku politické vůle tyto problémy řešit, aktuálního stavu socioekonomické scény a častých legislativních

změn nejen českých, ale i evropských právních předpisů, které z příslušné právní úpravy činí v konečném důsledku nepřehlednou směsici imperativů, těžko uchopitelnou laickou veřejností, natož pak příslušnými státními institucemi, které mají na tomto úseku vykonávat řádnou kontrolu a prosazovat ekologicko-právní odpovědnost přestupců.

K posouzení všech těchto problémů však bezpochyby nelze přistoupit, pokud nebude dostatečně zmapován také samotný problém, proč vůbec k těmto drobným deliktům v praxi dochází, resp. co motivuje potencionální pachatele k těmto protiprávním činům, co je spojuje a jak lze těmto negativním projevům předcházet. I těmto problémům je věnována tato práce.

2. CÍL PRÁCE A METODIKA

2. 1 Cíl práce

Cílem této práce je zmapování problematiky správních deliktů na úseku ochrany životního prostředí. Na základě nabytých poznatků bude možné odpovědět na otázku, zda je stávající právní úprava správních deliktů dostačující či nikoliv.

Ačkoliv se v této práci místy pojednává o všeobecných problémech životního prostředí, ambicí této práce rozhodně není suplovat nauku ekologie, kriminologie či nauku práva životního prostředí, ale snaha reflektovat i tyto problémy jako výchozí postuláty pro následné rozvedení tématu mírnější formy zelené kriminality. Pod označením „mírnější forma zelené kriminality“ jsou myšleny veřejnoprávní delikty proti životnímu prostředí méně závažného charakteru, konkrétně přestupky a jiné správní delikty, nikoliv trestné činy, třebaže i s těmito je nutno při vymezování dotčeného tématu počítat.

Dílčím cílem této práce je i shrnutí některých nástrojů umožňujících snadnější odhalování této formy kriminality a reflexe rozhodovací činnosti soudů v otázkách zabývajících se výklady hmotněprávních institutů práva správních deliktů.

Součástí této práce je rovněž zjištění počtu projednaných přestupků na úseku ochrany životního prostředí dle § 45 PřesZ v rozmezí let 2005 – 2012 jednotlivými obcemi a kraji České republiky i s tím rozlišením, zda se uvedeného protiprávního jednání ve sledovaném období dopouštěly více či méně osoby mladší 18 let či zletilí, porovnání dosažených výsledků s jinou formou drobné kriminality (§ 46 odst. 2 PřesZ) a shrnutí, zda tato forma kriminality v průběhu let klesá, stoupá či stagnuje.

2. 2 Metodika práce

Celá práce je založena na studiu právních předpisů z oblasti životního prostředí, na studiu písemných materiálů získaných z odborných knihoven, výročních zpráv ČIŽP a případných internetových zdrojů (např. CITES, MŽP), dotýkajících se tematiky zelené kriminality a deliktní odpovědnosti. Při zpracování práce bylo využito nejen popisných (explicitních) metod, ale rovněž metod komparativních - srovnávacích názory, které byly poskytnuty z řad odborníků na přestupkové právo ze státní správy a samosprávy. Dále bylo využito archivních

materiálů MV, obsahujících počty celkově projednaných přestupků v letech 2005-2012.

3. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Než bude přistoupeno k rozboru samotné problematiky, která je předmětem této práce, budou definovány některé základní pojmy, jejichž pochopení je stěžejní.

3. 1 Veřejnoprávní delikty

Veřejnoprávní delikty představují protiprávními činy, jimiž někdo ohrožuje nebo porušuje zájem společnosti chráněný zákonem. V českém právním prostředí lze veřejnoprávní delikty podle míry závažnosti dělit do dvou velkých skupin. První skupinu reprezentují trestné činy (přečiny a zločiny). Druhou skupinu představují správní delikty (např. přestupky).

3. 1.1 Trestný čin

Trestný čin¹ (lat. *crimen*) je v současné době definován v ustanovení § 13 odst. 1 TrZ jako protiprávní čin, který TrZ označuje za trestný čin a který zároveň naplňuje znaky skutkové podstaty určitého trestného činu uvedené ve zvláštní části TrZ. Z ustanovení § 13 odst. 2 TrZ vyplývá, že k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li TrZ výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Z uvedeného plyne, že odpovědnost za trestný čin je koncipována jako subjektivní odpovědnost, tedy záleží na zavinění, a to i v případě, bude-li pachatelem trestného činu právnická osoba.

3. 1.2 Správní delikt

Správní delikt na rozdíl od trestného činu nemá legální definici v žádném právním předpise. Obecně však lze říci, že se jedná o jakékoliv protiprávní jednání, které je v rozporu s právními předpisy správního práva a které nedosahuje intenzity trestného činu. Tedy ve srovnání s trestnými činy jde o bagatelní formy protiprávního jednání.

Správní delikty lze rozdělit na:

¹ S účinností od 1. 1. 2010 byla do novodobého českého trestního práva zavedena bipartice trestných činů spočívající v tom, že TrZ (na rozdíl od STrZ) rozlišuje mezi přečiny a zločiny (viz ustanovení § 14 TrZ).

- a) přestupky (např. § 45 PřesZ)
- b) jiné správní delikty fyzických osob postihované na základě zavinění anebo bez ohledu na zavinění (viz např. § 29 odst. 2 ZHMP),
- c) správní delikty fyzických podnikajících osob a právnických osob (viz např. § 29 odst. 1 ZHMP),
- d) správní disciplinární delikty (např. kázeňský delikt); někdy se jako zvláštní skupina nebo podskupina těchto deliktů uvádí ještě platební delikty,
- e) správní delikty pořádkové.

Dále lze správní delikty členit

- a) podle zavinění na dolůzní (spáchané úmyslně) a kulpózní (spáchané nedbalostně),
- b) podle způsobu jednání na omisivní (spáchané konáním) a omisivní (spáchané opomenutím),
- c) podle způsobeného následku na poruchové (něco porušují) a ohrožovací (něco ohrožují),
- d) lze rozlišovat také správní delikty trvajících (pachatel vyvolá protiprávní stav a ten pak udržuje), pokračujících (pachatel pokračuje v protiprávním jednání) a hromadné (k odpovědnosti za správní delikt nestačí jeden akt, ale je jich třeba více).

S tímto členěním správních deliktů se lze setkat prakticky v jakékoliv právní literatuře (viz např. GERLOCH, 2004; HENDRYCH et al., 2006; a další). Z výše uvedeného si je třeba zapamatovat, že pojem „správní delikt“ není totožný s pojmem „přestupek“ či „jiný správní delikt“, ale že jde o pojem odlišný, společně jim nadřazený. Také není možné zaměňovat přestupek za jiný správní delikt či naopak. Přestupku se může dopustit pouze fyzická osoba, jiného správního deliktu se však může dopustit nejen fyzická osoba, ale také právnická osoba anebo fyzická podnikající osoba.

Dalším rozlišujícím kritériem pak je, že u správních deliktů lze rozlišovat mezi subjektivní odpovědností (angl. *liability based on fault*), v níž se složka zavinění zkoumá, a přísnější objektivní odpovědností (angl. *strict liability*), v níž se složka zavinění nezkoumá. Přestupky jsou založeny na subjektivní odpovědnosti, jiné správní delikty na odpovědnosti objektivní (s výjimkou jiných správních deliktů

fyzických osob, které jsou postihovány s ohledem na zavinění). Zde je však třeba upozornit na jistou odchylku, co se týče odpovědnosti právnických osob za trestný čin. U trestných činů právnických osob je totiž zavinění podmínkou jejich trestní odpovědnosti. Je však třeba dodat, že v případě právnické osoby se nejedná o klasickou subjektivní odpovědnost (zavinění) jako u fyzické osoby, ale o jakousi kvazi-subjektivní odpovědnost založenou na přičitatelnosti trestného činu právnické osobě. Jinými slovy řečeno, odpovědnost právnických osob v případě trestných činů je založena na zavinění s tím, že zavinění je dovozováno z jednání fyzických osob, jejichž jednání se přičte právnické osobě (jde o tzv. fikci zavinění vyjádřenou v ustanovení § 8 TrPo). Odpovědnost právnické osoby za jiný správní delikt však není založena na složce zavinění.

a) Přestupek

Přestupek (angl. *offence*²) je druhem veřejnoprávního správního deliktu, který má svou legální definici obsaženou v ustanovení § 2 PřesZ. Tím se v zásadě (nejen však tím) odlišuje od jiného správního deliktu a správního deliktu jako takového, kteří žádnou takovou univerzální legální definici nemají.

Podle ustanovení § 2 odst. 1 PřesZ je přestupkem zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v PřesZ nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Uvedená definice přestupku je velice důležitá, neboť v ní zákonodárce říká, jaké jednání je přestupkem, ale zároveň jaké jednání přestupkem není. Z podstaty definice tedy vyplývá, že přestupkem

- a) nebude takové jednání, které bude postrádat některý z nezbytných znaků přestupku (např. zavinění, věk pachatele či protiprávnost);
- b) nebude takové jednání, které nebude zákonodárcem za přestupek výslovně označeno v PřesZ nebo v jiném zákoně,
- c) nebude takové jednání, které bude vykazovat znaky jiného správního deliktu anebo trestného činu,

² Anglický výraz „*offence*“ či „*offense*“ vyjadřuje spíše obecně trestný čin (přečin i zločin), na úseku správního práva se používá také výrazu *administrative infraction* či *administrative delict*. V oblasti práva životního prostředí se používá výrazu *Environmental Offences*, *Wildlife Offences*, atp.

d) s přihlédnutím k ustanovení § 2 odst. 2 PřesZ lze dodat, že přestupkem nebude ani takové jednání, jímž někdo bude odvracet přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem (tzv. nutná obrana) nebo nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebude způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který by hrozil, a toto nebezpečí nebude možné v dané situaci odvrátit jinak (tzv. krajní nouze).

Ad a) Pokud jde o znaky přestupků, tyto hrají při výkladu jednotlivých skutkových podstat přestupků nesmírně důležitou roli. Proto si je třeba uvědomit, že při absenci jednoho z těchto znaků, lhotejno kterého, již nebude možné o přestupku hovořit (o znacích viz níže).

Ad b) Dalším předpokladem pro to, aby určité protiprávní jednání bylo možné posoudit jako přestupek je, že za přestupek musí být výslovně označeno v PřesZ nebo v jiném zákoně. Víceméně jde o projev trestněprávní zásady *nullum crimen sine lege* (lat. „žádný zločin bez zákona“), *nulla poena sine lege* (lat. „žádný trest bez zákona“). V přeneseném slova smyslu do přestupkového práva řečeno, pouze zákon stanoví jaké jednání je přestupkem a jakou sankci lze za něj uložit³.

Ad c) PřesZ je pouze částečnou kodifikací přestupků, v žádném případě není kodifikací jiných správních deliktů anebo trestných činů. Jiné správní delikty lze nacházet v početné řadě zvláštních zákonů, trestné činy pouze v TrZ. Význam definice přestupku vyjádřené v ustanovení § 2 odst. 1 PřesZ však spočívá také v tom, že v případě bude-li určité jednání vykazovat znaky přestupku a zároveň trestného činu, bude takové jednání vždy třeba posoudit jako trestný čin. V definici přestupku je tedy zakotvena jedna z nejdůležitějších zásad vůbec, a to zásada *subsidiarity trestní represe* alias *princip ultima ratio* obecně dále vyjádřený v ustanovení § 12 odst. 2 TrZ. V definici přestupku je obsažena také zásada přednosti jiných správních deliktů před přestupky. Tato však, na rozdíl od předchozí trestněprávní zásady *ultima ratio*, bezvýhradně neplatí u všech správních deliktů. Nevztahuje se totiž na případy disciplinárních a pořádkových deliktů (tyto nemají všeobecnou přednost před přestupky). V praxi to znamená, že lze vést např. řízení

³ Je třeba reflektovat, že PřesZ podává v ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) až e) taxativní, tzn. úplný výčet sankcí, které jsou přípustné v přestupkovém právu. Tyto sankce však nelze zaměňovat za ochranná opatření ve smyslu ustanovení § 16 PřesZ (omezující opatření a zabránění věci).

o přestupku podle ustanovení § 45 PřesZ a současně řízení o disciplinárním či pořádkovém deliktu.

Ad d) Bude-li určité jednání za určitých okolností vylučovat protiprávnost, nepůjde o přestupek. Řeč je o tzv. okolnostech vylučujících protiprávnost – jednání v krajní nouzi a jednání v nutné obraně. Když někdo např. pokácí hořící strom rostoucí na sousedově pozemku ve snaze, aby zabránil šíření ohně na vlastní nemovitosti, a nezpůsobí tím stejně závažný následek než ten, který by jinak hrozil, a nelze-li toto nebezpečí odvrátit jinak, jedná se o jednání v krajní nouzi. Pokud však někdo někoho udeří ve snaze se mu bránit a dotyčnému nezpůsobí např. těžkou újmu na zdraví, půjde o jednání v nutné obraně.

aa) Znak přestupku

V právní nauce se rozlišují formální (obecné a typové) a materiální znaky přestupku, obojí však musejí být splněny současně, má-li se jednat o přestupek (JEMELKA et VETEŠNÍK, 2011)⁴.

Obecnými formálními znaky se rozumí znaky, které jsou společné pro všechny přestupky (např. protiprávnost, věk pachatele, přičetnost). Typovými formálními znaky se rozumí znaky, které charakterizují a zároveň odlišují od sebe jednotlivé přestupky (JEMELKA et VETEŠNÍK, 2011).

Formálním znakem přestupku je objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Materiálním znakem přestupku je tzv. společenská nebezpečnost.

a) Objekt – představuje společenský zájem či hodnotu chráněnou zákonem, proti kterým směřuje jednání pachatele. V právních předpisech lze vysledovat objekt obecný - rodový (v případě LesZ je to např. obecný zájem společnosti na ochraně lesa), druhový - skupinový (zde se již jedná o konkrétní zájem společnosti, např. na ochraně klidu a ticha v lese, viz ustanovení § 53 odst. 1 LesZ), popř. objekt individuální (tím by mohl být např. zájem na ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, viz § 34c odst. 1. písm. f) ZOD).

⁴ Přestupky jsou založeny na tzv. formálně-materiálním pojetí přestupku, trestné činy jsou založeny na formálním pojetí trestného činu. V původním STrZ byl však trestný čin založen rovněž na formálně-materiálním pojetí.

b) Objektivní stránka – je charakterizována způsobem spáchání přestupku a jeho následky. Jejím obligatorním znakem je jednání (přírozně protiprávní jednání), následek (tím může být porušení nebo ohrožení objektu) a příčinná souvislost. Fakultativními (tedy nepovinnými) znaky může být místo a čas jednání, popř. předmět útoku.

Jednání je třeba chápat jako určitý projev vůle jednatelova ve vnějším světě směrem k zamýšlenému a chtěnému účinku (např. jednatel v lese nelegálně nařeže dřevo, které chce použít jako topivo, popř. k jiným účelům). Jednání může pachatel spáchat aktivně (konáním) či pasivně (opomenutím) avšak musí být v příčinné souvislosti s vyvolaným protiprávním následkem (tj. poruchou anebo ohrožením žádoucího stavu).

c) Subjekt – pod tímto výrazem je myšlen pachatel přestupku, tedy konkrétní fyzická osoba věkově (starší 15 let) a duševně způsobilá, která svým jednáním porušila nebo ohrozila zájem společnosti chráněný zákonem. K naplnění skutkové podstaty přestupku bude ve většině případů stačit, když se určitého protiprávního jednání dopustí fyzická osoba, přesněji řečeno, jakákoliv fyzická osoba. V některých případech však může zvláštní zákon požadovat, aby pachatel splňoval další znak. V takovém případě bude řeč o speciálním subjektu. Např. přestupku na úseku rybářství podle ustanovení § 30 odst. 3 písm. c) RybZ se může dopustit pouze uživatel rybářského revíru, tedy nikoliv jakákoliv fyzická osoba.

d) Subjektivní stránka – představuje zřejmě nejdůležitější znak přestupku vůbec, neboť tímto znakem se přestupek odlišuje od jiných správních deliktů. K odpovědnosti za přestupek se vždy vyžaduje zavinění, postačuje přitom zavinění z nedbalosti (*culpa*), nestanoví-li zákon, že je třeba úmyslného jednání (*dolus*).

Zavinění je vybudováno na složce vědění (tedy schopnosti rozpoznat nebezpečnost určitého jednání a schopnosti se ovládnout) a složce vůle (vnitřní pohnutky jednat určitým způsobem, projevené do vnějšího světa). Na základě kombinace vůle a vědění se pak rozlišují dvě formy zavinění – úmyslné (doložní přímé a nepřímé) a nedbalostní (kulpózní vědomé a nevědomé).

- Úmysl přímý spočívá v tom, že pachatel chtěl svým jednáním porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem (viz ustanovení § 4 odst. 2 písm. a) PřesZ) – z tohoto pohledu se jedná o nejzávažnější druh zavinění (úmysl je primárně založen na složce volní);
- Úmysl nepřímý naopak spočívá v tom, že pachatel věděl, že svým jednáním může ohrozit zájem chráněný zákonem, pro případ, že jej poruší, s tím však byl srozuměn (viz ustanovení § 4 odst. 2 písm. b) PřesZ);
- Nedbalost vědomá je založena na tom, že pachatel sice věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že tento zájem neporuší nebo neohrozí (viz ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) PřesZ);
- Nedbalost nevědomá je nejméně závažným druhem zavinění, neboť v jejím případě pachatel ani nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl (viz ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) PřesZ).

e) Společenská nebezpečnost – tento znak skutkové podstaty přestupků vyjadřuje podmínku, že jednání pachatele musí překročit jistou míru společností všeobecně tolerovanou a být pro společnost nebezpečné. Tento znak je v podstatě pozůstatkem původního pojetí trestného činu podle STrZ, kdy se vyžadovalo, aby stupeň společenské nebezpečnosti byl vyšší než nepatrný; v případě mladistvých pachatelů vyšší než malý.

f) Protiprávnost – je pojmovým znakem všech správních deliktů, tedy nejen přestupku. Je si třeba uvědomit, že se musí jednat o jednání pachatele, které bude v rozporu s právními předpisy.

g) Trestnost – je dalším znakem správních deliktů. Vyjadřuje zásadu, že pouze stát může trestat.

b) Jiný správní delikt

Jiný správní delikt označuje protiprávní jednání fyzické osoby, častěji však fyzické podnikající osoby nebo právnické osoby, přičemž u těchto se nezkoumá

složka zavinění. Znak jiného správního deliktu jsou tedy pouze objekt, objektivní stránka a subjekt (pachatelem jiného správního deliktu tak může být třeba i obec⁵ či jiná právnická osoba), nikoliv subjektivní stránka.

Jiný správní delikt má vždy aplikační přednost před přestupkem.

3. 2 Správní právo versus trestní právo

1) *Správní právo* je součástí právního řádu České republiky, patří do skupiny práv veřejných a svým způsobem má blízko k právu ústavnímu. Správní právo je nekodifikovaným systémem, což znamená, že právní normy správního práva lze nalézat v řadě různých právních předpisů. Nedílnou součástí správního práva je správní právo trestní.

2) *Trestní právo* je také součástí právního řádu České republiky, patří rovněž do skupiny práv veřejných, na rozdíl od správního práva, které není jednotně kodifikované, však trestní právo jednotně kodifikované je, přičemž jeho aplikace přichází v úvahu až v krajním případě, nelze-li konkrétní protiprávní jednání pro jeho závažnost postihovat podle jiných právních předpisů než těch trestních (platí zde tzv. princip *ultima ratio*).

I když se trestní právo a správní právo trestní v mnohém od sebe odlišují (postupy příslušných orgánů veřejné moci při prosazování toho či onoho práva; tím, že v trestním právu se hovoří o trestných činech, zatímco ve správním právu trestním o správních deliktech; tím, že trestní právo je na rozdíl od správního práva trestního systémem právních norem jednotně kodifikovaných), mají také mnoho společného.

Příbuzenský vztah je čitelný již v samé podstatě poslání obou těchto práv, tj. snaze čelit odporování právu a prosazovat spravedlnost. Poškození a ohrožení životního prostředí je zakázáno nejen v trestním právu, ale obecně i ve správním právu trestním. Jistou provázanost s trestním právem lze spatřovat i v tom, že správní právo trestní postrádá, co do svého obsahu, plnou komplexitu. Absence některých institutů a základních zásad ve správním právu trestním je tedy řešena jejich převzetím z trestního práva. Řeč je o analogii zákona a práva. Tuto analogii je však třeba vykládat v intencích rozsudku NSS ze dne 16. 4. 2008, č. j.: 1 As 27/2008-67, podle něhož „*použití analogie ve správním trestání je přípustné,*

⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 1998, sp. zn. 7 A 38/97.

a to v omezeném rozsahu, pouze tam, kdy to, co má být aplikováno, určitou otázku vůbec neřeší, nevede-li takový výklad k újmě účastníka řízení a ani k újmě na ochraně hodnot, na jejichž vytváření a ochraně je veřejný zájem“ (obdobně viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 12. 1997, sp. zn. 6 A 226/95, podle něhož „užití analogie (zákona nebo práva) v oblasti správního trestání je možné jen omezeně, a to vždy jen ve prospěch delikventa“).

3. 2.1 Správní trestání versus soudní trestání

Správní trestání představuje specifický proces v rovině správního práva, v němž věcně, místně, funkčně příslušné správní orgány (nikoliv soudy) rozhodují o vině a trestu za protiprávní jednání nižší intenzity společenské nebezpečnosti. Jinými slovy řečeno, správní trestání označuje oprávnění veřejné správy trestat (POTĚŠIL, 2012); v případě přestupků a jiných správních deliktů na úseku ochrany životního prostředí jde o oprávnění orgánů ochrany životního prostředí trestat (např. ČIŽP).

Správní trestání je však třeba odlišovat od trestání soudního (HENDRYCH et al., 2006); a přiměřeným způsobem také od případných postihů v oblasti soukromého práva (viz např. odpovědnost za ekologické škody v občanském právu hmotném⁶).

V rámci správního trestání správní orgány nerozhodují o trestných činech - zločinech či přečinech, ale o správních deliktech.

Na rozdíl od trestního práva (viz ustanovení § 23 a § 22 odst. 2 TrZ) v řízení o správním deliktu není přípustný institut spolupachatelství ani institut nepřímého pachatelství (s ohledem na výše citované judikáty zde analogie trestního práva nepřichází v úvahu). Zde si je třeba uvědomit, že odpovědnost za přestupek, jakožto druhu správního deliktu, je přísně koncipována jako individuální odpovědnost (*individual liability*) konkrétní fyzické osoby (není od věci si připomenout, že donedávna bylo správní právo trestní v podstatě jediným nástrojem, jak postihovat právnické osoby za protiprávní jednání; toto se však změnilo s přijetím TrPo⁷). Pro úplnost je třeba dodat, že v rámci správního trestání se nerozlišují ani

⁶ K tomuto problému podrobně viz PSUTKA, 2011.

⁷ V ustanovení § 7 TrPo jsou taxativně vyjmenovány všechny trestné činy, kterých se může dopustit právnická osoba. Na úseku ochrany životního prostředí jde např. o trestný čin

tzv. vývojová stádia protiprávní (trestní) činnosti, jakými jsou příprava, pokus a dokonáný protiprávní čin (samozřejmě s výjimkou některých správních deliktů, u nichž postačí jednání ve stádiu pokusu - viz ustanovení § 50 odst. 1 písm. a) PřesZ). Co se týče ukládání „trestu“, nestačí-li samotné projednání věci, ukládají se v rámci správního trestání mnohem mírnější sankce, popř. ochranná opatření, než v rovině trestního práva (např. napomenutí nebo pokuta, nelze však uložit třeba trest odnětí svobody), což má za následek i mírnější stigmatizaci potrestaného pachatele.

Správní trestání je tedy projevem správního práva trestního, které je subsystémem správního práva (POTĚŠIL, 2012). Správní trestání však neslouží jen k ochraně veřejné správy, resp. jejího bezproblémového a bezporuchového výkonu, ale chrání také spravované subjekty a objekty a umožňuje realizaci ostatní (netrestní) správní činnosti (POTĚŠIL, 2012).

Pro účely této práce je však nejdůležitější, že správní právo trestní umožňuje státu trestat ty protiprávní činy, které ještě nedosahují intenzity trestných činů, jsou však již pro společnost nepřijatelné. Jde o veřejnoprávní správní delikty.

3. 2.2 Správní orgán versus orgán činný v trestním řízení

Za správní orgán se v intencích jednotlivých právních předpisů označuje jakýkoliv orgán, který je nadán veřejnou mocí. V některých zákonech se však lze setkat také s výrazem „správní úřad“. K tomu je třeba uvést, že správním orgánem nemusí být vždy jen obecní, městský nebo krajský úřad, který si zpravidla laik pod výrazem „správní úřad“ představí, ale v rovině přestupkového práva jím může být také starosta obce, komise k projednávání přestupků, policista, ministerstvo, ČIŽP, správa chráněných krajinných oblastí atp. Ostatně podle ustanovení § 1 odst. 1 SpŘ jsou správními orgány:

- orgány moci výkonné (např. vláda, MŽP, MZE),
- orgány územních samosprávných celků (např. obecní / krajský úřad),
- jiné orgány (např. ČIŽP, Úřad pro ochranu osobních údajů),

poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 TrZ), poškození vodního zdroje (§ 294a TrZ), poškození lesa (§ 295 TrZ), neoprávněné vypuštění znečišťujících látek (§ 297 TrZ), neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 TrZ) či neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu (§ 298a TrZ).

- právnické a fyzické osoby pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy (např. stráž přírody).

Orgán činný v trestním řízení je subjektem trestního řízení (podrobnosti stanoví TrŘ). Je jím soud (senát, samosoudce, předseda senátu, soudce), státní zástupce a policejní orgán (MUSIL et al. 2007).

4. KRIMINALITA V ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ

Kriminalitu⁸ lze obecně chápat jako výsledek protiprávních jednání, která se uskutečňují v určitém místě a čase a která destabilizují morální aspekty společnosti, čímž narušují přirozený řád společnosti a přispívají tak k její zkáze. Kriminalita je tedy jevem parazitujícím, paralyzujícím, obecně neprospívajícím žádné společnosti.

Kriminalitu lze v zásadě dělit na kriminalitu páchanou jednotlivci (fyzickými osobami⁹) a na daleko nebezpečnější formu kriminality – kriminalitu organizovanou, která je obvykle reakcí na slabou společnost a slabý stát a která se rozšiřuje zejména v takové společnosti, která silně zdůrazňuje a glorifikuje materiální zisk na úkor morálky, aniž by dbala na to, aby tento zisk nebyl dosahován nelegitimními prostředky (KUCHTA et al., 2005). V závislosti na konkrétním místě, čase a dalších podmínkách pak může kriminalita nabývat různé intenzity a nejrozmanitějších obrysů.

Obecně lze říci, že protiprávní způsoby chování nalézají živnou půdu zejména v takových oblastech, které nejsou dostatečně chráněny před případnými útoky, a které skýtají pro skupiny lidí se silnou konzumní orientací a touhou po rychlém úspěchu (KUCHTA et al., 2005) řadu nových příležitostí.

Životní prostředí je jednou z těchto snadno napadnutelných oblastí, a to i přesto, že je ošetřeno řadou právních předpisů a celá řada orgánů se podílí na jeho ochraně.

4. 1 Definování problému

Zelená kriminalita, jak někdy bývají souhrnně označovány nelegální aktivity směřující proti životnímu prostředí, dnes představuje závažný problém, který může nabývat množství podob a který nemusí být, podobně jako třeba drogová kriminalita, omezen pouze hranicemi jednoho státu.

Je poněkud zvláštní, že většina lidí si v prvním okamžiku pod zelenou kriminalitou představí černý obchod s chráněnými živočichy, poškozování přírody

⁸ Věda, která se zabývá zkoumáním kriminality, se nazývá kriminologie. Kriminalistika je naopak věda, která zkoumá zákonitosti vzniku, trvání a zajišťování stop, jakož i zákonitosti jejich vyhledávání, zkoumání apod. (viz MUSIL et al., 2007).

⁹ Pozn. - může jít o kriminalitu primární – páchanou původci, kteří vytvářejí kriminální atmosféru pro rozvoj kriminality sekundární (odvozené), tj. páchané uživateli.

velkými developerskými společnostmi či znečišťování ovzduší průmyslovými továrnami, třebaže se častěji pod touto formou kriminality skrývají případy typu - prostý občan nectí společností uznávaná pravidla vtělená např. do obecně závazné vyhlášky obce, tato porušuje a záměrně škodí svému okolí, kupříkladu tím, že v obci pálí shrabané suché listí či chemicky ošetřené dřevo.

Na druhou stranu, zelená kriminalita dnes skutečně není jen problémem České republiky či jiné země EU, popř. v rámci těchto zemí nějakých sociálně vyloučených lokalit, ale je problémem takříkajíc globálním, zejména problémem rozvojových zemí (BRICS¹⁰) a zemí, které dnes fakticky ovládají světový trh a v nichž se jen s obtížemi bojuje proti přebujelé, často zkorumpované veřejné správě a organizovanému zločinu. Je si však třeba uvědomit naléhavost potřeby s touto formou kriminality bojovat, neboť její tolerance může znamenat zásadní sociálně-environmentálně-patologické dopady¹¹.

S nárůstem zelené kriminality lze vysledovat také četné snahy kriminologů rozšířit hranice svého oboru o to, co se porůznu označuje názvy "zelená kriminologie" (např. LYNCH et STRETESKY, 2003), "konzervativní kriminologie" (např. GIBBS et al., 2010; HERBIG et JOUBERT, 2006) či "environmentální kriminologie" (WHITE, 2008)¹².

Zelená kriminologie je poměrně novou vědeckou disciplínou, která se zabývá jevy zelené kriminality a která v sobě propojuje kriminologickou náplň s nejrůznějšími pomocnými obory, jakými jsou např. zdravotnictví, epidemiologie, ekologie či geografie. Lze odkázat na početnou řadu publikací, periodik, statistik, analýz, které byly k zelené kriminalitě již vypracovány, tyto však zatím vycházely převážně v zahraničí (např. článek Aleše Bučara-Ručmana z roku 2009 „*Environmental crimes through the optics of green criminology*“ uveřejněný ve slovinském časopise *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, se této problematice věnuje; BUČAR-RUČMAN, 2009).

¹⁰ Označení BRICS vzniklo jako akronym pro hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky. Termín v roce 2001 poprvé použil ekonom Jim O'Neill z americké investiční banky Goldman Sachs, tehdy ještě jako BRIC. O Jihoafrickou republiku se skupina rozšířila v roce 2011 (www.finance.cz).

¹¹ Zásah do životního prostředí jedním subjektem automaticky znamená zásah do životního prostředí dalších osob, jejichž okruh závisí na intenzitě takového zásahu (STEJSKAL et SOBOTKA, 2006).

¹² Podrobně viz WELLSMITH, 2011.

4. 2 Příčiny zelené kriminality

Přístup člověka a státu k životnímu prostředí se sice na počátku 20. a 21. století radikálně změnil oproti předchozím stoletím, která byla formována mylnou koncepcí o nevyčerpatelnosti přírodních zdrojů (srov. STEJSKAL, 2006), přesto se však biosféra Země potýká s nejedním problémem¹³, nezdědka zakořeněným v nepočítelné povaze lidí, na kterou do jisté míry pregnantně odpovídá jedno staré přísloví severoamerických Indiánů kmene Cree následujícím způsobem: „Až bude pokácený poslední strom, až bude poslední řeka otrávená, až bude chycena poslední ryba, tehdy poznáme, že peníze se nedají jíst“ (www.energytalisman.eu).

Připočte-li se k tomuto přísloví fakt, že průměrný člověk, jen málokdy odolá pokušení neporušovat právní normy, toto selhávání morálky a neúcta k přírodě má dalekosáhlé důsledky pro něj i pro životní prostředí.

Je nepochybně pravdou, že za většinou případů útoků proti životnímu prostředí stojí převážně ekonomické důvody podnikajících subjektů (soukromých právnických osob a fyzických podnikajících osob), odhodlaných v zájmu zisku porušovat zákon. Potencionálním pachatelem environmentálního deliktu, v porovnání s jinými delikty, však může být téměř každý. Jistě není člověka, který by nezahodil někdy do přírody žvýkačku, nedopalek cigarety nebo hůře PET láhev či papír od rychlého občerstvení.

U každé formy kriminality je přitom nutno rozlišovat její prenatální stádium, vyznačující se kumulací prvků (příčin), které jsou schopny pachatele přimět k páčání té či oné nelegální činnosti, a stádium samotného kriminálního projevu.

Příčinami růstu zelené kriminality mohou být nepochybně zvýšené migrační znaky a přistěhovalectví, rostoucí liberalizace životních poměrů, rostoucí internacionalizace hospodářských a sociálních vztahů, rušení pohraničních kontrol, plná vytíženost orgánů činných v trestním řízení (KUCHTA et al., 2005), špatný postoj

¹³ GIDDENS z pohledu sociologa rozlišuje tři globální ekologické hrozby: znečištění životního prostředí, tvorbu odpadů, které nemohou být snadno likvidovány nebo recyklovány, a vyčerpání neobnovitelných zdrojů (viz GIDDENS, 1999). Podle národního strategického referenčního rámce ČR 2007 – 2013, operačního programu Životní prostředí, jsou těmito problémy např.: *překračování emisních limitů, negativní vliv růstu automobilové dopravy na zdraví obyvatel, negativní vliv výroby energie na lidské zdraví, znečišťování životního prostředí nebezpečnými látkami z průmyslových podniků, zemědělství, domácností a aglomerací, havarijní úniky nežádoucích látek do povrchových a podzemních vod, ohrožení lesů atmosférickými depozicemi a degradovanými půdami a jejich neuspokojivý zdravotní stav atd.*

občanů k životnímu prostředí, které je obklopuje, jejich nedůvěra v nestrannost a profesionalitu státních institucí, jejich snadná ovlivnitelnost a mystifikace médii, růst nezaměstnanosti a chudoby v jednotlivých regionech dané země (tedy celkové zhoršování životní úrovně lidí) či obecné nerespektování právně závazných aktů.

Jednou z možných příčin výskytu a růstu zelené kriminality však může být také nefungující, buď zbytečně překombinovaný anebo zkorumpovaný státní aparát, přispívající k prosazování benevolentní politiky státu v některých tak zásadních otázkách, jakými jsou např. v České republice ekologické zakázky (viz např. šestimilionová pokuta, kterou ČIŽP uložila obchodní společnosti GEOSAN GROUP a.s. za pochybení při likvidaci ropných lagun v Ostravě¹⁴), solární energetika, povolování staveb v chráněných krajinných oblastech či povolování kácení dřevin v podstatě bez příslušného povolení atp.

Typickým příkladem nefungující státní aparatury v otázkách ochrany životního prostředí může být právě Čína, popř. kterákoliv jiná země asijského kontinentu. Zde totiž právní mechanismy založené na vynucování odpovědnosti za protiprávní jednání směřující proti životnímu prostředí, poněkud selhávají; v horším případě zde neexistují vůbec žádné zákony, na jejichž základě by bylo možné s pachateli přestupků či jiných správních deliktů vést standardní správní řízení. Ostatně Asie jako jediný světadíl nemá ve srovnání s jinými světadíly žádný celoregionální právně závazný instrument, který by se věnoval otázkám ochrany životního prostředí a poskytoval odpovídající kontrolní mechanismy (viz DAMAHORSKÝ et al., 2008). Příčinou jistě není jen nedostatečné financování těchto problematických oblastí místními vládami, ale již obecná marginalizace problému („odsouvání problému na druhou kolej“) a faktická nemožnost určit pachatele protiprávního jednání za situace, kdy není zločin brán vážně anebo dokonce ani není považován za kriminální čin (WELLSMITH, 2011).

Rozhodně není náhodou, že poslední konference CITES¹⁵ se uskutečnila právě v thajské metropoli, Bangkoku (viz www.cites.org) nebo že Čína stojí na vrcholu pomyslného žebříčku znečišťovatelů, co se týče koncentrace nečistot v ovzduší (viz např. FISHMAN, 2006).

¹⁴ Jde o likvidaci staré ekologické zátěže - skládky nebezpečných odpadů z provozu regenerace minerálních olejů bývalého státního podniku OSTRAMO-Vlček a spol., s. r. o.

¹⁵ Konference CITES probíhá pravidelně co tři roky.

Čína jako přední světová velmoc je také novodobým příkladem toho, jak celková urbanizace a industrializace země sice může na jednu stranu zlepšit společenský rozvoj a modernizaci celého národa¹⁶, avšak na úkor přírodních zdrojů (HONGHONG et al., 2007); vždyť již dnes Čína několikanásobně překračuje bezpečné emisní limity WHO (ZUKAL, 2012). Je však třeba dodat, že v překračování emisních limitů nejsou žádnou výjimkou ani jiné země světa včetně České republiky; zvláště vezmou-li se v úvahu ty její regiony, které jsou dlouhodobě spjaty s rozvojem báňského, hutního či chemického průmyslu. Ovzduší je přitom jednou nejdůležitějších složek životního prostředí, která má přímý vliv na lidské zdraví každého člověka (viz www.mzp.cz).

V případě zelené kriminality zpravidla nepůjde, jak již bylo výše uvedeno, jen o páchaní environmentálních zločinů¹⁷, jakožto vážnějších forem protiprávního jednání (v převážné míře zde totiž nebude společenská nebezpečnost tak vysoká), ale ve většině případů půjde o přestupky a jiné správní delikty, které je však z nejrůznějších důvodů obtížné řešit.

Především si je třeba přiznat, že stávající právní a kontrolní mechanismy jsou jen málokdy schopny řešit i tak běžné problémy (zároveň banální ve srovnání se závažnou ekologickou trestnou činností velkých průmyslových podniků), jakými je např.:

- a) nelegální skladování nebo spalování odpadů¹⁸ ve volné přírodě řádovými občany obce,
- b) nelegální vypouštění nebezpečných látek do říčních toků,
- c) zneužívání pesticidů zemědělci,
- d) nelegální používání zdraví škodlivých látek či závadných materiálů (např. používání azbestu při stavební činnosti),
- e) překračování přípustných hygienických limitů hluku,
- f) nelegální těžba dřeva,
- g) sprejérství (problém tzv. graffitů),

¹⁶ Evropa si tímto procesem prošla v období tzv. průmyslové revoluce.

¹⁷ Pojem „environmentální zločin“ je relativně nedávný přírůstek do trestněprávního slovníku, do poloviny osmdesátých let minulého století bylo totiž vynuovení práva životního prostředí pouze synonymem práva civilního (BRICKEY, 2008). SITU et EMMONS definují environmentální zločin jako neoprávněné jednání nebo opomenutí, které porušuje zákon (viz SITU et EMMONS, 1999).

¹⁸ K tomuto problému podrobně viz např. článek „Hrozí za nezákonné spalování odpadu sankce?“ (ZAHUMENSKÁ, 2009).

- h) toxikomanie a vandalismus či
- i) prostá recidiva spočívající např. v permanentním znečišťování veřejného prostranství obce exkrementy domácích mazlíčků.

Jak již bylo výše uvedeno, páchání nelegální činnosti proti životnímu prostředí zásadním způsobem přispívá neschopnost státního aparátu se s těmito problémy vypořádat, což bezpochyby nemá svou příčinu pouze v pokulhávajících právních předpisech, ale především i v tom, že samo odhalování této formy kriminality je obzvláště komplikované. Často se totiž jedná o vysoce latentní (anonymní) formu kriminality. Tím spíše v praxi hrozí, je-li policejním orgánem nějaké protiprávní jednání oznámeno správnímu orgánu jako přestupek, že toto oznámení o přestupku bude postrádat nezbytné indicie (potřebné důkazy či samotnou identifikaci pachatele) k tomu, aby mohl správní orgán v rámci řízení o přestupku rozhodnout a případného pachatele přestupku potrestat. Bohužel takový stav povede spíše k tomu, že věc se nepodaří projednat v režimu jednorocní prekluzivní lhůty ve smyslu ustanovení § 20 odst. 1 PřesZ (přirozeně nepůjde-li o jiný správní delikt fyzické osoby, neboť u tohoto se prekluzivní lhůta nevztahuje na zánik odpovědnosti za správní delikt, ale zpravidla na uplynutí lhůty pro zahájení řízení o uložení pokuty) a odpovědnost za přestupek tudíž zanikne. Ve výsledku tedy nebude nikdo sankcionován a vážně hrozí, že se konkrétní protiprávní jednání bude znovu opakovat, což je pochopitelně tristní.

K růstu environmentální kriminality, jak již bylo výše předesláno, zásadním způsobem přispívá i sama životní úroveň lidí. Na tomto místě je třeba reflektovat všeobecnou skutečnost, zatímco na jedné straně zeměkoule bohaté národy nešetří s pozvolna tenčícími se zásobami přírodních zdrojů a surovin a masivně znečišťují své okolí, ať už ho zamořují jedovatými plyny, toxickými odpady či těžkými kovy v důsledku prudkého vzestupu chemické industrializace (např. v Číně je mezeroční tempo růstu chemického průmyslu mnohem vyšší než v USA či EU - viz WANG et al., 2012), na druhé straně polokoule národy chudnou, přičemž obyčejní lidé často vyžijí jen z toho, co naleznou na smetištích obklopujících poslední bohatá města nacházející se v těchto oblastech. Jakkoliv se pohledem distingovaného Evropana může zdát tento způsob života absolutně nepřijatelným, je si třeba uvědomit, že právě toto je realita dneška a že tato realita produkuje negativní sociální jevy, tedy i kriminální jevy, které neprospívají žádnému státu, žádné společnosti.

Zejména špatný stav nakládání s pevnými odpady ve městech rozvojových zemí dnes představuje velký sociální - environmentální problém (EZEAH et ROBERTS, 2012). Typickou ukázkou může být Nigérie, v níž se za hlavní faktory odpadového problému standardně označují chudoba, vysoká populace (přelidnění), urbanizace růstu, slabá a nedostatečná infrastruktura (EZEAH et ROBERTS, 2012). Naproti tomu v zemích s výrazným hospodářským růstem a bohatstvím, např. v již zmiňované Číně, se za hlavní faktor označuje rychle rostoucí poptávka po elektronických zařízeních (FANG et al., 2010). Také proto se Čína stává významným generátorem elektronického odpadu, tzv. e-odpadu (FANG et al., 2010). Jen pro srovnání, v roce 2008 se odhadovalo, že celkový e-odpad v Číně dosahoval hodnoty přibližně okolo 800.000 tun; do roku 2015 a 2020 se očekává zvýšení na 883.800 tun a 955.400 tun (FANG et al., 2010).

Odpadová problematika však není jedinou dnes často skloňovanou otázkou ekologů, potažmo kriminalistů, kteří se zabývají environmentálními delikty. Daleko větší pozornost poutá problém, s jakou rychlostí dochází k degradaci a odlesňování oblastí vlivem rozšiřování zemědělské produkce, jakož i další činnosti člověka destruktivně působící na přirozené ekosystémy, což má za následek znehodnocování krajiny, jakožto životního prostoru lidí, ale rovněž vymírání endemických druhů živočichů (CROAT, 1972), a to nejen na souši, ale i v mořích¹⁹. Za tímto problémem, který je pochopitelně možno vnímat i v poměrech české krajiny, je nutno spatřovat rapidní nárůst obyvatel, který z oblastí, jež byly v minulosti jen velmi řídké osídleny (CROAT, 1972), činí epicentra kriminálních jevů.

Typickým příkladem může být Moravskoslezský kraj, který je charakteristický vysokou hustotou zalidnění, ale také vyšší úrovní nezaměstnanosti; v porovnání s jinými kraji má také daleko horší stav životního prostředí²⁰. Tyto faktory ve výsledku vytvářejí ideální klima pro vzestup kriminálního chování (dochází k větší produkci komunálních a průmyslových odpadů, k větší koncentraci lidí bez domova,

¹⁹ V této souvislosti byla poměrně nedávno diskutována na právní úrovni např. velice zajímavá otázka právní ochrany mořských želv vyskytujících se v pobřežních vodách Argentiny, vysoce ohrožených místním rybolovem (GONZÁLEZ-CARMAN et al., 2012).

²⁰ Jedním z největších problémů, který trápí obyvatele Moravskoslezského kraje je nepochybně zhoršená kvalita ovzduší (zejména problém suspendovaných částic PM10). Neutěšený stav je zjevně příčinou i nedávno přijatého nového ZOvzd.

kteřá zvyšuje nebezpečí výskytu žebráctví, prostituce, krádeže kovů nebo kabelů z brownfields²¹ či jiných negativních sociálních jevů).

4. 3 Obecné nástroje ochrany životního prostředí

Smyslem následujícího pojednání je jen ve zkratce upozornit na řadu nástrojů, které dnes vyspělé státy využívají pro eliminaci problémů životního prostředí, potažmo k řešení zelené kriminality. Tyto nástroje (s výjimkou některých, které dnes mohou poskytovat správním orgánům účinnou zbraň pro boj se správními delikty proti životnímu prostředí) nebudou blíže zkoumány, neboť ústřední pozornost má být věnována přestupkům a jiným správním deliktům na úseku ochrany životního prostředí.

Např. DAMAHORSKÝ tyto nástroje obecně člení na nástroje přímého a nepřímého působení (DAMAHORSKÝ et al., 2010).

Za nástroje přímého působení označuje nástroje administrativně-právní, koncepční (např. plány péče o zvláště chráněná území), administrativní smlouvy a dobrovolně převzaté závazky; za nástroje nepřímého působení označuje nástroje ekonomické²² (DAMAHORSKÝ et al., 2010).

V podstatě s obdobným členěním nástrojů ochrany životního prostředí se lze setkat také u STEJSKALA (viz STEJSKAL, 2006) nebo u WATSONA (viz WATSON, 2005), který člení nástroje ochrany životního prostředí rovněž na ekonomické (např. poplatky v národních parcích), dále na informační prostředky (zde uvádí jako příklad reklamní kampaně a eko-etikety), dobrovolně převzaté závazky (zde uvádí např. kodexy, jak se správně chovat k životnímu prostředí) a tradiční a řídicí kontrolní mechanismy.

ZUKAL v návaznosti na studii OECD *Výhled životního prostředí do roku 2050* uvádí jako další druh nástrojů - nástroje politické, pod nimiž rozumí environmentální daně, obchodovatelná emisní povolení, hodnocení a oceňování přírodních zdrojů, ekosystémových produktů a služeb (ZUKAL, 2012).

²¹ Brownfields (tzv. hnědá pole) označující opuštěná území s rozpadajícími se obytnými budovami, nevyužívané dopravní stavby a nefunkční průmyslové zóny (viz národní databáze brownfieldů – www.brownfieldy.cz).

²² Ekonomické nástroje jsou zmiňovány rovněž v ustanovení § 31 odst. 1 ZŽP.

Za příklad politického nástroje podporujícího udržování rovnováhy v životním prostředí lze bezpochyby považovat již samotnou koncepci politiky prosazování trvale udržitelného rozvoje²³ (DESPEISSE et al., 2012)

Za významné nástroje ochrany životního prostředí lze považovat také jakékoliv výstupy či prognózy, které budou schopny analyzovat environmentální hrozby a přispívat tak k prevenci a boji s nelegálními aktivitami²⁴. V praxi orgánů ochrany životního prostředí v řízení o správních deliktech a rozhodování o nich tak mohou sehrát důležitou roli statistiky projednaných věcí za uplynulé roky, ročenky, analýzy či zprávy vědecké obce. Tyto zdroje mohou kompetentním správním orgánům poskytovat významné informace (např. umožňují sledování dynamiky vývoje přestupků a jiných správních deliktů na úseku ochrany životního prostředí v řádku několika let či umožňují identifikovat kriminální profil pachatele).

Problémy, které se však podepisují na stavu životního prostředí, je bezesporu třeba řešit účinně a rychle dokud nepřerostou ve správní delikt nebo trestný čin. Je proto nutné nacházet a prosazovat zejména takové nástroje či techniky ochrany životního prostředí represivní či nerepresivní povahy²⁵, které budou schopny odvracet ekologické hrozby, snižovat nebezpečí zelené kriminality, naplňovat ústavní zásadu, že každý je při výkonu svých práv zodpovědný za ochranu životního prostředí (tak aby se nejednalo jen o prázdnou frázi) a prosazovat ekologicko-právní odpovědnost původce škody (tzv. zásada odpovědnosti původce – „znečišťovatel“ platí).

Odpovědnost v problematice životního prostředí je velice významným institutem, umožňujícím prosazovat výše uvedené ideály. K eliminaci výskytu zelené kriminality však nestačí jen sankce a represe, v první řadě je nutné přimět společnost

²³ *Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů* (viz ustanovení § 6 ZŽP).

²⁴ Např. v roce 2000 proběhl na půdě OSN tzv. Summit tisíciletí, na kterém byly vytyčeny společné priority a cíle (*Millenium Development Goals*) směřující ke zlepšení životních podmínek na Zemi (POLÁŠKOVÁ et al., 2011).

²⁵ Nástroji nerepresivní povahy se rozumí zejména sociálně-preventivní aktivity. Lze rozlišovat mezi prevencí situační (tato je zaměřena na minimalizaci a eliminaci příležitostí k páčání trestné činnosti), sociální (tato je orientována na odstranění příležitostí k páčání trestné činnosti), primární (tato se zaměřuje na celou společnost a na příčiny delikvence a kriminálního jednání), sekundární (tato se orientuje na konkrétní rizikové jedince a skupiny, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti) a prevencí terciární (představující soubor resocializačních a reintegračních opatření); viz www.kr-stredocesky.cz.

např. osvětovou činností²⁶, aby změnila své dosavadní způsoby chování. Podle toho, jak bude společnost reagovat a následně přistupovat k problémům životního prostředí, lze pak hodnotit, zda tyto přístupy dosahují či nedosahují kýženého účinku.

Např. prof. MOLDAN rozlišuje tři základní přístupy:

- a) přístup individualistický – zde řadí stoupence ekologického aktivismu, kteří mají, podle něj, upozorňovat na ekologické problémy „bitím na poplach“ a požadovat ekologicky usměrněný životní styl opuštěním konsumerismu a uvědomělou skromností;
- b) přístup technokraticko-etatický – mají ho reprezentovat odborníci vstupující do služeb vlády a vládních institucí, kteří se opírají o zaručené informace o životním prostředí a prosazují ekologickou bezpečnost administrativními nástroji;
- c) přístup konzervativní – tento přístup je spojen s prosazováním co nejvolnějšího trhu a co nejmenší úlohy státu; nejdůležitějším rysem (silnou, ale i slabou stránkou zároveň) je, že základní úloha je přisouzena jednotlivci a jeho svobodné volbě; tento přístup považuje prof. MOLDAN za nejméně plodný a neúčinnější (MOLDAN, 2008).

4. 3.1 Možné způsoby řešení „drobné“ zelené kriminality

a) Centrální registr přestupků

V převážně většině případů se pachatelé dopouštějí závažné trestné činnosti až po několika menších prohřešcích. V praxi je tedy zcela běžné, že pachatelé mají za sebou pestrou přestupkovou minulost. Pachatelé správních deliktů totiž často sázejí na to, že jim nebude vina za přestupek či jiný správní delikt v rámci správního řízení prokázána a pokud ano a neodvolají se proti rozhodnutí o prokázání viny a zřejmě i o uložení sankce, zpravidla se s uloženou sankcí spokojí, neboť tato bude pro ně daleko přijatelnější než např. trest odnětí svobody, který by jim hrozil v rovině trestního práva. Ve srovnání se způsobenými škodami na životním prostředí bude

²⁶ Podle ustanovení § 16 ZŽP *výchova, osvěta a vzdělávání se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách.*

tato sankce zpravidla také nebývale nízká. Nehledě na tu skutečnost, že jen málokdy se správnímu orgánu podaří pokutu uloženou za správní delikt vymoci.

Jako základní problém se tady jeví, že sankce ve správním trestání nejsou dostatečně odstrašujícím příkladem, aby se pachatel dalšího podobného protiprávního jednání vyvaroval. Je zcela zřejmé, že pokud by se dalo konkrétní protiprávní jednání posoudit jako trestný čin, za který by přináležela daleko vážnější sankce, celá záležitost by nabrala jiného rozměru; tím spíše by si totiž pachatel své příští protiprávní jednání rozmyslel.

Tento problém nepřikládání zásadního významu páčání a trestání správních deliktů by však mohl být odstraněn zavedením centrálního registru přestupků. Zavedení centrálního registru přestupků by totiž mohlo znamenat spravedlivější postih recidivy a mohlo by vést k případné kriminalizaci opakovaného páčání přestupků. Jinými slovy řečeno, pokud by se pachatel opakovaně dopouštěl určitého protiprávního jednání, po několika jeho dalších opakováních by se již nemuselo jednat o přestupek či jiný správní delikt, ale o trestný čin.

V poslední době se vážně diskutuje o zřízení tohoto registru, jeho faktické zavedení je však dosud v nedohlednu. Příčinu je možno hledat v tom, že zavedením registru by nepochybně došlo k celkovému zpřísnění práva a sankcí, což ne vždycky může znamenat pozitivní efekt a nacházet porozumění ve společnosti (ostatně někteří v zavedení registru vidí rysy „policejního státu“). Druhým negativem zůstává ten fakt, že pokud by se určité jednání mohlo z přestupku překvalifikovat na trestný čin, orgánům činným v trestním řízení by nebývale narostla agenda případů, které by musely řešit. Praxe je přitom zcela opačná. Dojde-li orgán činný v trestním řízení k závěru, že uvedené protiprávní jednání může kvalifikovat jako přestupek, tím spíše se ho rád zbaví předáním jeho vyřízení příslušnému správnímu orgánu.

b) Využívání technických přístrojů – GPS²⁷, fotopasti

V novodobém trestním právu využívají kriminalisté při zajišťování stop mobilních telefonů, digitálních fotoaparátů, kamer či jiných zařízení, které usnadňují

²⁷ *Global Positioning Systém* – jedná se o vojenský globální družicový polohový systém provozovaný Ministerstvem obrany USA, s jehož pomocí je možno určit polohu a přesný čas kdekoliv na Zemi nebo nad Zemí s přesností do deseti metrů (viz www.gps.gov).

prokázání viny pachatelům trestných činů v rámci řízení před soudem. V podstatě obdobným způsobem lze využívat techniky i při shromažďování důkazů pro řízení o správním deliktu. Pro tyto účely se jeví jako zvláště významné využívání systému GPS. Pomocí tohoto systému totiž může policista zaznamenat přesnou polohu místa spáchání přestupku, čímž se předejde mnohdy vleklým sporům o místní příslušnost mezi správními orgány (navíc pokud se tento spor vleče delší dobu, může mít za následek prekluzi deliktu, tedy zánik odpovědnosti). V praxi totiž často dochází k tomu, že přestupek je oznámen obci A, tato však z předložených materiálů dospěje k závěru, že by věc měla vyřídit obec B, neboť se na jejím území zdržuje pachatel, svědek anebo vznikají jisté pochybnosti o samém místě spáchání přestupku.

Podle ustanovení § 55 odst. 1 PřesZ platí, že k projednání přestupku je místně příslušný správní orgán, v jehož územním obvodu byl přestupek spáchán. Co když ale nastane situace, kdy je přestupek spáchán někde uprostřed polí, luk anebo lesního porostu, kdy s jistotou nelze určit, který správní orgán by měl věc projednávat. Tedy zda obec A anebo zda sousedící obec B.

Využití systému GPS se proto jeví jako více než přínosné. Policista totiž zaznamená přesnou polohu místa přestupku, na jejímž základě pak lze, společně s veřejně přístupnými údaji v katastru nemovitostí, s přesností určit, zda místo spáchání přestupku či jiného správního deliktu spadá do územního obvodu obce A anebo obce B.

Dalším z moderních nástrojů, které se stávají čím dál častěji v praxi velmi důležitou pomůckou při objasňování správních deliktů páchaných proti životnímu prostředí, jsou tzv. fotopasti.

Podle definice MV se „jedná o bezdrátové kamerové zařízení, které je umístěno v zájmovém rizikovém prostoru, a které je aktivováno v případě pohybu ve sledované zóně, on-line je propojeno s kamerovým systémem a do jeho střediska vysílá sérii fotografií zaznamenávajících způsobený pohyb, tj. narušitele či přestupce; Policie České republiky ihned koordinuje hlídky, které zamezí páchaní protiprávní činnosti nebo zajistí jejího pachatele; obraz je také zachycen do interní paměti fotopasti, kde je možné jej stáhnout a pracovat s ním v důkazním řízení“ (www.mvcr.cz).

Fotopasti jsou bezpochyby jedním z nejučinnějších a nejužitečnějších nástrojů k odhalování původců černých skládek, které vznikají nejčastěji podél místních

komunikací v obci, v blízkosti restauračních zařízení, odpočívadel či větších sídlišť, v parcích či v obecních lesích, popř. v zahrádkářských koloniích jako výsledek nelegálního odkládání komunálního či biologického odpadu, zbytků stavebního materiálu, suti, zeminy apod.

Zakládání černých skládek dnes představuje problém sám o sobě a dalo by se o něm popsat stohy stránek. Je zřejmé, že bez použití fotopasti bude odhalení pachatele obzvláště složité, prakticky nemožné, nebude-li pachatel přímo přistižen na místě činu policistou anebo svědky, kteří pak mohou pachatele ztotožnit i v průběhu správního řízení.

Záznamy z fotopastí mohou v řízení o správním deliktu sloužit jako důkaz, díky kterému bude obec moci pachateli (fyzické podnikající osobě) uložit podle ustanovení § 58 odst. 3 pokutu až do výše 200.000,- Kč. Jako jediný problém se zde jeví archivování pořizovaných záznamů, tedy ochrana osobních údajů (nebudou-li osobní údaje zpracovány subjektem, který je k tomu ze zákona zmocněn - viz např. ustanovení § 62 odst. 1 PolČR).

c) Obecně závazné vyhlášky

Obecně závazné vyhlášky jsou formou normotvorby subjektů územní samosprávy, tj. obcí a krajů, a jsou jedním z projevů jejich práva na samosprávu (HENDRYCH, 2006). Podle ustanovení § 84 odst. 2 písm. h) OZř je právo vydávat obecně závazné vyhlášky vyhrazeno zastupitelstvu obce (obdobně viz § 35 odst. 2 písm. c) KZř a § 59 odst. 2 písm. f) ZHMP).

Pomocí obecně závazné vyhlášky může obec regulovat otázky, které nejsou přímo vyhrazeny zákonu. Např. před přijetím zákona č. 494/2012, kterým se mění PřesZ, TrZ, a některé další zákony, tedy před 15. 1. 2013, nebyla v PřesZ upravena doba nočního klidu. Obce si tedy mohly dobu nočního klidu upravit obecně závaznou vyhláškou; v souladu s judikaturou Ústavního soudu ji mohly stanovit dokonce i rozdílně ve dnech pracovního klidu a v pracovních dnech či s ohledem na provádění určitých sezónních prací, např. v době žní, kdy zemědělci obvykle pracují dlouho do noci (od 15. 1. 2013 je však v ustanovení § 47 odst. 3 PřesZ doba nočního klidu vymezena).

Podle ustanovení § 10 písm. c) OZř může obec ukládat povinnosti v samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou k zajištění udržování čistoty

ulic a jiných veřejných prostranství, k ochraně životního prostředí, zeleně v zástavbě a ostatní veřejné zeleně a k užívání zařízení obce sloužících potřebám veřejnosti.

Podle ustanovení § 34 OZř se veřejným prostranstvím²⁸ rozumí všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru. Pokud obec vydá obecně závaznou vyhlášku, v které stanoví povinnost udržovat čistotu na prostorách veřejné zeleně a tato povinnost je porušena, přichází v úvahu možnost věc řešit jako přestupek ve smyslu ustanovení § 46 odst. 2 PřesZ. Na druhou stranu, pokud by tato povinnost nebyla stanovena v obecně závazné vyhlášce a pachatelem byla fyzická podnikající osoba, pachatel by mohl být postihován za jiný správní delikt fyzické podnikající osoby podle ustanovení § 58 odst. 2 anebo 3 OZř (pokud by byl pachatel fyzickou osobou, mohl by být postihován za přestupek proti veřejnému pořádku podle ustanovení § 47 odst. 1 písm. d) anebo i) PřesZ).

Suma summarum, význam obecně závazných vyhlášek tkví v tom, že tyto mohou účinně regulovat místní poměry a tak přispívat k eliminaci drobné zelené kriminality. Např. jedním z nejčastějších problémů, který je obecně závaznými vyhláškami řešen je i problém rozdělování a udržování otevřených ohňů na plochách veřejné zeleně²⁹. V této souvislosti je třeba upozornit na několikero nálezů Ústavního soudu, v nichž byla řešena otázka možnosti obcí řešit tento problém obecně závaznými vyhláškami.

Předně je třeba zmínit náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 35/06 (Kořenov), ve kterém Ústavní soud mimo jiné zhodnotil jako přípustný zákaz rozdělovat oheň na plochách veřejné zeleně (viz Stanovisko odboru dozoru a kontroly MV č. 7/2007; dostupné z www.mvcr.cz). V nálezech sp. zn. Pl. ÚS 6/08 Budyně nad Ohří a sp. zn. Pl. ÚS 46/06 (Mariánské Lázně) Ústavní soud dovodil oprávnění obcí v obecně závazné vyhlášce vydané podle § 10 písm. c) OZř v zájmu ochrany životního prostředí v obci zakázat spalování i některých materiálů nad rámec ustanovení § 3 odst. 5 a § 50 odst. 3 starého zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), ve znění pozdějších předpisů, vyjma odpadů, jelikož materie týkající se odpadů je kogentně a komplexně

²⁸ Definicí veřejného prostranství se zabýval také Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 33 Odo 396/2004.

²⁹ Podrobně např. viz www.mvcr.cz – zde blíže k problematice sociálně vyloučených lokalit; také problematice rozdělování a udržování otevřených ohňů.

zpracována v OdpZ (viz Stanovisko odboru dozoru a kontroly MV č. 7/2007; dostupné z www.mvcr.cz).

Současně je třeba k této otázce podotknout, že v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 41/08 (Chrastava) Ústavní soud zhodnotil jako legitimní uložení povinnosti spalovat suché rostlinné materiály v otevřených ohništích, zahradních krbech a otevřených grilovacích zařízeních pouze pod dohledem osoby starší 18 let, přičemž odpovědnost za splnění této podmínky byla stanovena vlastníku pozemku, na kterém spalování probíhá, případně nájemci pozemku, je-li pozemek pronajat (viz Stanovisko odboru dozoru a kontroly MV č. 7/2007; dostupné z www.mvcr.cz).

d) Využívání médií

Nemalý význam pro regulaci zelené kriminality mohou mít média, a to jak v pozitivním, tak bohužel i negativním slova smyslu.

Jak již bylo pojednáno, správních deliktů proti životnímu prostředí se často dopouštějí podnikatelé. Tito obvykle znečišťují životní prostředí v zájmu dosažení rychlého zisku, současně ale riskují, že jejich jméno bude medializováno. V konečném důsledku tedy mohou protiprávní činností (např. překročením emisních limitů) více ztratit než získat. Média se v tomto směru mohou více než dobře přičinit k tomu, aby se příslušný podnikatel těšil špatné publicitě a získal nálepkou nedobré pověsti.

Na druhou stranu, média také dokáží mystifikovat a naopak přispívat k nárůstu správních deliktů, a to i těch na úseku ochrany životního prostředí.

4. 4 Dílčí shrnutí

Na základě výše uvedených skutečností lze dospět k následujícím závěrům:

1) Je nutné řešit problém, aby se místa, kde nebude poptávka po určitém zboží nebo službách dostatečně uspokojována, nestávala živnou půdou pro nelegální, tedy zákonem nepodporované činnosti.

2) V opačném případě bude nutné zkoumat, zda nelegální činnosti jsou projevem jedinců (fyzických osob - např. recidivujících občanů³⁰, nebo fyzických podnikajících osob, tj. podnikatelů), společnosti jako celku či zda se jich dopouštějí

³⁰ V angličtině „*chronic offenders*“.

organizované skupiny (právnícké osoby či zločinecké mafie) nebo dokonce samy státy svou nezodpovědnou politikou. Eko-katastrofy mohou být příkladnou ukázkou ilustrující naprosté selhání politiky státu v oblasti ochrany životního prostředí³¹.

3) Jako zásadní se může jevit problém rozmáhající se korupce ve státní správě, nedostatek finančních prostředků, ale třeba i odborných kapacit na krajské či municipální úrovni (Českou republiku nevyjímaje), nízká úroveň environmentálního povědomí, tedy marginalizace problému zelené kriminality a její latence (bez aktivní spolupráce s veřejností bude mnohdy velice obtížně odhalit pachatele).

4) Nabízí se množství přístupů a moderních nástrojů, kterými lze přestupky a jiné správní delikty na úseku ochrany životního prostředí řešit.

³¹ Jako příklad lze uvést ropnou havárii v Mexickém zálivu z roku 2010, únik toxického červeného kalu z odkaliště hliníkárny u maďarského městečka Ajka (www.novinky.cz) z téhož roku, havárii jaderné elektrárny Fukušima v Japonsku z roku 2011 či z téhož roku havárii bioplynové stanice v Křižanech, kterou způsobila společnost TECHNOINVEST, a. s., Liberec, únikem části tekutého obsahu fermentoru do Ještědského potoka (viz výroční zpráva ČIŽP za rok 2011, dostupné z www.cizp.cz).

5. SPRÁVNÍ TRESTÁNÍ NA ÚSEKU OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

5. 1 Právo a odpovědnost v ochraně životního prostředí

Z preambule Ústavy vyplývá všeobecné odhodlání občanů České republiky společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství. Ve spojení s LZPS má každý³² právo na příznivé životní prostředí a také na informace o jeho stavu, každý však také nese svůj díl odpovědnosti vůči budoucím generacím za osud veškerého života na Zemi a nikdo nesmí při výkonu svých práv ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem (viz preambule a čl. 35 a čl. 11 odst. 3 LZPS).

Z právě uvedeného lze tedy vyvodit, že každý je při výkonu svých práv zodpovědný za ochranu životního prostředí; resp. každý by si měl při činnostech jím vykonávaných v životním prostředí počínat se vši obezřetností tak, aby nedocházelo ke škodám. Uvedené je vyjádřením jednoho z nejdůležitějších principů práva životního prostředí, tj. zásady prevence. Tuto zásadu prevence lze mj. nacházet v řadě dalších právních předpisů; např. v ustanovení § 127³³ ObčZ, v ustanovení § 415 ObčZ nebo třeba v ustanovení § 4 písm. a) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, podle něhož účastník provozu na pozemních komunikacích je *povinen chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní, aby nepoškozoval životní prostředí ani neohrožoval život zvířat.*

³² Výraz „každý“ může evokovat dojem, že tím měl zákonodárce na mysli jak osoby fyzické, tak osoby právnické. Podle usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 282/97 se však práva na příznivé životní prostředí mohou domáhat pouze osoby fyzické, nikoliv osoby právnické. - Na druhou stranu, právnické osoby odpovídají za škody napáchané na životním prostředí stejně jako osoby fyzické.

³³ Ustanovení § 127 ObčZ stanoví, že *vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Proto zejména nesmí ohrozit sousedovu stavbu nebo pozemek úpravami pozemku nebo úpravami stavby na něm zřízené bez toho, že by učinil dostatečné opatření na upevnění stavby nebo pozemku, nesmí nad míru přiměřenou poměrům obtěžovat sousedy hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými odpady, světlem, stíněním a vibracemi, nesmí nechat chovaná zvířata vnikat na sousedící pozemek a nešetrně, popřípadě v nevhodné roční době odstraňovat ze své půdy kořeny stromu nebo odstraňovat větve stromu přesahující na jeho pozemek.*

Bohužel je smutnou pravdou, že téměř jakákoliv činnost, kterou člověk vykonává na pevnině, ve vodě či ve vzduchu, životní prostředí spíše poškozuje, než mu pomáhá. Stačí si jen uvědomit, jaké je procento zalesnění v oblasti dnešní Amazonie ve srovnání s minulými staletími, kolik živočišných druhů zmizelo z povrchu Země nebo kolik tun odpadu vyprodukuje ročně např. jedna restaurace *McDonald's* anebo jakýkoliv supermarket a výsledky, k nimž se lze dopátrat nenechají v klidu nejednoho ochránce přírody. Proto je nezbytné pro tyto hospodářské činnosti člověka nalézat přijatelný kompromis v podobě toho druhu regulace, který zamezí, aby se stále vzrůstající poptávka po energii, potravinách, vodě či stále atraktivnějších surovinách z nejrůznějších koutů světa, sílící s každým úspěchem technického pokroku, nezvrhla v neřízené drancování a nelegální rabování přírodních zdrojů, neboť v opačném případě by to znamenalo fatální dopady nejen pro samu existenci ekosystémů, ale také pro člověka, který je na příznivém životním prostředí zcela závislý.

Podle ustanovení § 2 ZŽP je životním prostředím vše, *co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje*. ZŽP sice uvádí, že složkami životního prostředí jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie, tento výčet složek životního prostředí však pochopitelně není výčtem komplexním, ale jen příkladným.

Podle ustanovení § 9 ZŽP *ochrana životního prostředí zahrnuje činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku*.

Ochrana životního prostředí je v dnešní době často skloňovaným tématem, nejen však na vnitrostátní, ale i na mezinárodní úrovni³⁴. Za posledních dvacet let tomu nasvědčuje nejen masivní nárůst různých operačních programů a kampaní bojujících za záchranu environmentálního kapitálu Země, ale také četnost pořádání různých mezistátních konferencí, na kterých jsou řešeny globální problémy světa a zpravidla přijímány významné mezinárodní úmluvy, které se snaží tyto naléhavé problémy životního prostředí eliminovat a regulovat prosazováním, pokud možno,

³⁴

Jde o tzv. „*common interest*“ – společný zájem států na ochraně životního prostředí.

účinné ekologicko-právní odpovědnosti³⁵ (viz např. Úmluva o biologické rozmanitosti z Rio de Janeiro z roku 1992³⁶ nebo Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování z roku 1989³⁷).

Prosazování účinné právní ochrany životního prostředí je také jedním z hlavních cílů politiky EU (viz čl. 191 SFEU). Právní politika EU je v tomto směru více než vydatná; také samo lidské právo na příznivé životní prostředí je na půdě orgánů EU hojně diskutovaným tématem³⁸ (např. v roce 2009 se uvažovalo, byť neúspěšně, o založení Mezinárodního trestního soudu pro životní prostředí a Evropského trestního soudu pro životní prostředí (MÜLLEROVÁ, 2012). Ročně tak vzejdou z úst orgánů EU tisíce předpisů (nařízení, směrnic, rozhodnutí, doporučení a stanovisek), které se dotýkají problémů životního prostředí. Co se však jeví jako více než zarážející, je skutečnost, že obecná politika kriminalizace zásahů do životního prostředí byla v EU zavedena poměrně nedávno až se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí (GOESCHL et JÜRGENS, 2011). Není tedy od věci poznamenat, že v minulosti byly jakékoliv škodlivé zásahy do životního prostředí řešeny výhradně v režimu práva civilního, nikoliv v režimu práva trestního.

Regulační politika EU se pochopitelně promítá i do vnitrostátní politiky členských států, tedy i do politiky České republiky, která je plnoprávným členem EU od 1. 5. 2004. Ostatně, není tomu tak dávno, co Česká republika transponovala do svého právního řádu směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES, o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS či směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí (dnes známý EkolZ).

Je zcela přirozené, že v dnešním světě neúměrně destruovaném lidskou činností se něco tak křehkého jako životní prostředí neobejde bez účinné právní

³⁵ Ekologicko-právní odpovědnost je založena na 3 principech - na prevenci, nápravě a sankci (STEJSKAL, 2006).

³⁶ *Convention on Biological Diversity.*

³⁷ *Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal.*

³⁸ Toto víceméně potvrzuje i nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 1997, sp. zn. III. ÚS 70/97, podle něhož „skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a LZPS a čl. 7 Ústavy, nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 odst. 1 LZPS), jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat (čl. 41 LZPS).“

ochrany. Jedině právo, ať už národní, mezinárodní či komunitární³⁹ (právo EU), zejména však právo trestní, umožňuje účinně a efektivně řešit nepříznivé důsledky lidské činnosti pro životní prostředí, neboť kde je právo, tam je i povinnost a kde je povinnost, tam je i odpovědnost a zpravidla sankce (trest) za porušení povinnosti. Právo může samozřejmě upravovat pouze to, za co může být člověk odpovědný právně (LANGROVÁ, 2004). Přirozeně jde o právo, jehož strůjcem není nějaká soukromá osoba, ale pouze stát, jakožto bránc spravedlnosti a přírodního bohatství. Je třeba vycházet z toho, že pouze stát má mandát na to, aby mohl rozhodovat o vině a trestu (*ius punendi*⁴⁰).

Např. podle ustanovení § 17 odst. 1 ZŽP *je každý povinen, především opatřeními přímo u zdroje, předcházet znečišťování nebo poškozování životního prostředí a minimalizovat nepříznivé důsledky své činnosti na životní prostředí. Ustanovení § 27 odst. 1 ZŽP stanoví odpovědnost za porušení této povinnosti spočívající v tom, že každý, kdo poškozováním životního prostředí nebo jiným protiprávním jednáním způsobil ekologickou újmu, je povinen obnovit přirozené funkce narušeného ekosystému nebo jeho části. Není-li to možné nebo z vážných důvodů účelné, je povinen ekologickou újmu nahradit jiným způsobem (náhradní plnění); není-li to možné, je povinen nahradit tuto újmu v penězích. Není-li uvedené ustanovení zákona respektováno, přichází v úvahu sankce za poškození životního prostředí ve smyslu ustanovení § 28 ZŽP.*

Právo samo o sobě však není schopno pojmout veškeré rozmanité způsoby chování, s nimiž se lze v praxi na úseku ochrany životního prostředí setkat (WELLSMITH, 2011). Je tedy nutno počítat také s dalšími nástroji, o kterých již bylo stručně pojednáno v předchozí kapitole.

5. 2 Druhy odpovědnosti v ochraně životního prostředí

Právní odpovědnost je, vedle morální odpovědnosti⁴¹, jedním z neúčinnějších nástrojů ochrany životního prostředí, obzvláště jedná-li se o prosazování trestního nebo deliktního práva. Obecně lze rozlišovat mezi odpovědností deliktní (trestní

³⁹ Z franc. *acquis communautaire*. Komunitární právo lze členit na primární (tj. základní smlouvy Evropského společenství) a sekundární (tj. nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska).

⁴⁰ Latinský výraz „*ius punendi*“ vyjadřuje suverenitu státu v oblasti trestního práva; pouze stát má právo a povinnost stíhat a trestat trestné činy.

⁴¹ GERLOCH rozlišuje ještě odpovědnost politickou a ústavní (GERLOCH, 2004).

a správní) a odpovědností za ztráty na životním prostředí, která pod sebou zahrnuje jednak odpovědnost za škodu a jednak odpovědnost za ekologickou újmu⁴².

Odpovědnost za ztráty na životním prostředí je zakotvena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí na třech základních principech: prevenci, principu znečišťovatel platí (*polluter pays principle*) a principu naturální restituce škody na životním prostředí (na stejných principech je založen EkolZ).

Je třeba zdůraznit, že předmětem zájmu této práce je pouze odpovědnost deliktní⁴³, tudíž zbývajícím druhům odpovědnosti nebude věnována pozornost.

Pod deliktní odpovědností je v českém právu třeba rozumět odpovědnost za trestné činy, přestupky a jiné správní delikty.

5. 2.1 Funkce právní odpovědnosti

Právní odpovědnost plní v zásadě čtyři základní funkce – funkci reparační (kompenzační), funkci satisfakční, funkci preventivní (nebo jak jí někteří říkají odstrašující) a funkci represivní.

Funkce reparační nachází své uplatnění zejména v majetkové právní odpovědnosti a může mít dvojitou formu: a) naturální restituce, b) odškodnění.

Funkce satisfakční je zvláštním druhem funkce, která se uplatňuje např. v případě ochrany osobnosti.

Cílem funkce preventivní je předcházet vzniku situací porušení právní povinnosti (GERLOCH, 2004).

Účelem represivní funkce je způsobovat tomu, kdo porušil právní povinnost újmu.

⁴² Zatímco prameny deliktní odpovědnosti jsou především TrZ, PřesZ a další složkové právní předpisy obsahující úpravu jiných správních deliktů, za prameny odpovědnosti za ztráty na životním prostředí je třeba označit ObčZ, ZŽP či EkolZ (DAMAHORSKÝ et al., 2010). STEJSKAL zmiňuje také odpovědnost za staré zátěže, jako zvláštní případ odpovědnosti za historické škody (STEJSKAL, 2006). K odpovědnosti za ekologickou újmu z pohledu právních řádů Rakouska, Belgie, Anglie, Finska, Francie, Německa, Řecka, Irska, Itálie, Nizozemí, Portugalska, Skotska, Španělska a Švédska viz podrobně HINTEREGGER, 2008.

⁴³ Anglický výraz – *delictual liability*.

Pro účely zodpovězení odpovědi na otázku, zda je stávající právní úprava správních deliktů dostačující je z výše uvedených funkcí zřejmě nejdůležitější funkce preventivní.

5. 3 Obecné prameny právní úpravy trestání přestupků a jiných správních deliktů na úseku ochrany životního prostředí

V českém právním prostředí neexistuje jednotný kodex, který by pod sebou shromažďoval všechny správní delikty, natož pak správní delikty, které souvisejí s ochranou životního prostředí.

Obecnou úpravu odpovědnosti za správní delikty, které směřují proti životnímu prostředí, lze najít již v ustanovení § 27 a násl. ZŽP; tato právní úprava se však v praxi příliš nepoužije, pokud půjde o správní delikt postižitelný podle PřesZ, SpŘ či jiného právního předpisu.

a) Přestupkový zákon

Za obecný a základní pramen právní úpravy všech přestupků (tedy i těch na úseku ochrany životního prostředí) je nutno považovat PřesZ. Tento zákon je v zásadě úplnou kodifikací obecné části přestupkového práva (hmotného i procesního), neupravuje však jiné správní delikty.

PřesZ je složen ze čtyř částí. Část první PřesZ (Obecná část) a část druhá PřesZ (Zvláštní část) je koncipována jako část hmotněprávní.

V části první PřesZ je např. řečeno, co je přestupkem, jaké jsou druhy zavinění, jaké jsou podmínky odpovědnosti za přestupek, v ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) až e) PřesZ je obsažen taxativní výčet sankcí, které lze za přestupky ukládat atd.

V části druhé PřesZ jsou obsaženy některé skutkové podstaty přestupků (včetně některých přestupků na úseku ochrany životního prostředí; viz níže).

Část třetí PřesZ (Řízení o přestupcích) je naopak konstruována jako část procesní. PřesZ však upravuje pouze ty procesní instituty, které jsou odůvodněny zvláštní povahou přestupkového řízení. V ostatních případech bude nutné podpůrně aplikovat SpŘ (např. co se týče náležitostí správního rozhodnutí – viz ustanovení §§ 68 a 69 SpŘ).

Část čtvrtou PřesZ představují společná, přechodná a závěrečná ustanovení, i tato jsou však důležitá a není radno na ně zapomínat, neboť např. v ustanovení § 92 odst. 1 PřesZ je zakotvena možnost upuštění od výkonu zbytku zákazu činnosti (druhu sankce; přirozeně je-li tato uložena správním orgánem).

Pro účely této práce je třeba věnovat pozornost především části druhé PřesZ, v níž lze najít tyto přestupky na úseku ochrany životního prostředí:

- přestupky na úseku zemědělství a myslivosti (§ 35 PřesZ⁴⁴),
- přestupky na úseku geologie (§ 38 PřesZ),
- přestupky na úseku ochrany a využití nerostného bohatství (§ 39 PřesZ),
- přestupky na úseku ochrany životního prostředí (§ 45 PřesZ).

Ve zvláštní části PřesZ však lze nacházet ještě další přestupky, které obsahují prvek životního prostředí, jejich primárním objektem (zájmem chráněným zákonem) však již není ochrana životního prostředí, ale např. řádný výkon samostatné působnosti obce nebo kraje (popř. je objektem společným). Jedná se o:

- některé přestupky na úseku zdravotnictví (např. podle ustanovení § 29 odst. 1 písm. o) PřesZ se přestupku dopustí fyzická osoba, *kteřá jako pořadatel veřejné produkce hudby nezajistí, že hluk z ní nepřekročí hygienické limity, nebo poskytne stavbu, jiné zařízení nebo pozemek k veřejné produkci hudby, aniž by zajistil, že hluk z ní nepřekročí stanovené hygienické limity*),
- některé přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi (např. podle ustanovení § 30 odst. 1 písm. m) PřesZ se přestupku dopustí fyzická osoba, *kteřá kouří na místech k tomu zakázaných*⁴⁵),
- některé přestupky proti pořádku v územní samosprávě (§ 46 odst. 2 PřesZ)

⁴⁴ Tato skupina přestupků původně zahrnovala také přestupky na úseku rybářství, zákonem č. 237/2012 Sb., však došlo k tomu, že tyto přestupky byly z ustanovení § 35 PřesZ vypuštěny (změna v odst. 1 písm. c) a f) a byly zařazeny do RybZ.

⁴⁵ Podle ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je zakázáno kouřit např. na veřejných místech, kterými jsou kryté nástupiště, přístřešky a čekárny veřejné silniční a drážní dopravy a městské hromadné dopravy, s výjimkou stavebně oddělených prostor ke kouření vyhrazených a při pobytu osob v trvale větraných prostor mimo budovu, atd.

- a některé přestupky proti veřejnému pořádku (např. § 47 odst. 1 písm. d) a i) či § 47b odst. 1 písm. d) PřesZ).

Jelikož přestupkové právo není jednotně kodifikované, jak už bylo ostatně výše poznamenáno, další skutkové podstaty přestupků a sankce za ně lze nacházet také v řadě zvláštních právních předpisů upravujících výkon veřejné správy na jednotlivých úsecích. Podle těchto jednotlivých úseků pak lze přestupky různě pojmenovávat. Jedná se např. o:

1. Přestupky obecného užívání lesa (viz § 53 odst. 1 písm. a) – s) LesZ). Tyto přestupky mohou být mj. ideálním příkladem tzv. speciálního subjektu. LesZ sice výslovně nehovoří o návštěvníkovi lesa, z textu zákona je však více než evidentní, že se těchto přestupků mohou fyzické osoby dopustit jen tehdy, jsou-li v lese (např. tím, že fyzická osoba ruší klid a ticho v lese, bez povolení sbírá semena lesních dřevin, jmelí a ochmel, táboří mimo vyhrazená místa, kouří v lese nebo odhazuje odpady a odpadky apod.).
2. Přestupky na úseku odpadového hospodářství (viz § 69 OdpZ; dále např. § 19 ZNTOdp). Např. podle ustanovení § 69 odst. 1 písm. a) a b) OdpZ *obecní úřad uloží pokutu až do výše 20.000,- Kč fyzické osobě, která se dopustí přestupku tím, že se zbaví autovraku nebo umístí vozidlo vyřazené z registru vozidel v rozporu s OdpZ nebo odloží elektrozařízení mimo místa k tomu určená nebo mimo místa jejich zpětného odběru.*
3. Přestupky na úseku ochrany ovzduší (viz § 23 – 24 ZOvzd). Např. podle ustanovení § 23 odst. 1 písm. a) ZOvzd se fyzická osoba dopustí přestupku tím, že *v rozporu s ustanovením § 16 odst. 4 ZOvzd spálí v otevřeném ohništi jiné materiály než suché rostlinné materiály neznečištěné chemickými látkami.*
4. Přestupky na úseku ochrany přírody a krajiny (viz § 87 OchPřKr). Např. podle ustanovení § 87 odst. 3 písm. d) OchPřKr *orgán ochrany přírody uloží pokutu až do výše 100.000,- Kč fyzické osobě, která se dopustí přestupku tím, že pokácí bez povolení nebo závažně poškodí skupinu dřevin rostoucích mimo les.*
5. Přestupky na úseku rybářství (viz § 30 RybZ). Např. podle ustanovení § 30 odst. 1 písm. i) RybZ se fyzická osoba dopustí přestupku tím, že

neoprávněně chytá ryby. I v případě těchto přestupků lze opět vysledovat speciální subjekt. Konkrétně ustanovení § 30 odst. 2 hovoří o „rybníkáři“, ustanovení § 30 odst. 3 hovoří o „uživateli rybářského revíru“ a ustanovení § 30 odst. 4 hovoří o „rybářském hospodáři“. V ostatních případech se přestupku může dopustit kterákoliv fyzická osoba; v případě ustanovení § 30 odst. 5 však jenom ta, která obchoduje a nakládá s rybami v rozporu s přímo použitelným předpisem EU v oblasti ochrany mořských rybolovných zdrojů.

6. Přestupky na úseku vodního hospodářství (viz § 116 – 125 VodZ). Ve skutkových podstatách VodZ lze opět najít příklady speciálního subjektu – zde „provozovatel plavidla“, „vlastník“ nebo „stavebník vodního díla“ apod.
7. Případně další přestupky (např. zoologické zahrady, rostlinolékařská péče, hornictví, apod.).

Dále je třeba upozornit na ty případy, kdy zvláštní zákon bude obsahovat pouze právní úpravu tzv. jiných správních deliktů, nikoliv přestupků; tedy je třeba upozornit na ty případy, kdy zvláštní zákon nebude obsahovat právní úpravu přestupků vůbec. Velice často se lze totiž setkat s případy, kdy ve zvláštním zákoně je nadpis „Správní delikty“ (někdy ve zvláštním zákoně však ani tento nadpis není uveden), pod těmito jsou však uvedeny pouze „jiné správní delikty fyzických podnikajících osob“ a „jiné správní delikty právnických osob“. Přestupky však ve zvláštním zákoně uvedeny nejsou. V takovém případě se nabízejí dvě možnosti řešení:

1) Pokud zvláštní zákon stanoví, že konkrétní protiprávní jednání je jiným správním deliktem fyzické osoby, v takovém případě nebude nutné řešit absenci přestupku, neboť jiný správní delikt fyzické osoby pokrývá protiprávní jednání fyzické osoby, má navíc aplikační přednost před obecným ustanovením § 45 PřesZ či před jiným přestupkem. Jiné správní delikty (až na pořádkové a disciplinární delikty) mají spolu s trestnými činy vždy přednost před přestupky. Plyne to z výše uvedené definice přestupku. Je si však nutné uvědomit, že zatímco řešení přestupků je výkonem přenesené působnosti obce, řešení jiných správních deliktů spadá do samostatné působnosti obce, což v praxi může znamenat jisté problémy. Přestupek by totiž s největší pravděpodobností řešil obecní úřad (zpravidla nějaké

přestupkové oddělení v rámci odboru životního prostředí disponující odborníky s patřičnými environmentálními znalostmi) či komise k projednávání přestupků, zatímco jiný správní delikt by řešila rada obce, která předně nemusí mít příliš zkušeností s projednáváním jiných správních deliktů, rovněž v ní nemusí být člověk s environmentální povědomím (ačkoliv nelze vyloučit, že členem rady bude např. ekolog či právník).

2) Pokud zvláštní zákon nezná pro konkrétní protiprávní jednání na svém úseku „jiný správní delikt fyzické osoby“ a přitom se jedná o protiprávní jednání způsobené fyzickou osobou (je třeba zdůraznit „fyzickou osobou“, nikoliv fyzickou podnikající osobou), pak přichází v úvahu subsidiární (podpůrná) použitelnost obecného ustanovení § 45 PřesZ (samozřejmě za předpokladu, že bude splněn znak skutkové tohoto přestupku, tzn. „poruší zvláštní právní předpis“ a „zhorší životní prostředí“). V takovém případě však bude nutné zkoumat míru zavinění. Je si třeba uvědomit, že jiné správní delikty, o kterých je pojednáno níže, jsou založeny na objektivní odpovědnosti, tzn. nezkoumá se zavinění, ale jen následek.

Přestupku na úseku ochrany životního prostředí podle ustanovení § 45 PřesZ se podle odst. 1 dopustí fyzická osoba, která porušením zvláštních právních předpisů o ochraně životního prostředí jiným způsobem, než jak vyplývá z ustanovení § 21 až 44 PřesZ, zhorší životní prostředí. Podle ustanovení § 45 odst. 2 PřesZ lze za tento přestupek uložit pokutu do výše 10.000,- Kč.

Z právě uvedeného textu skutkové podstaty přestupku vyplývá, že tato je koncipována jako tzv. zbytková skutková podstata či generální klausule (obdobně JEMELKA et VETEŠNÍK, 2011), která se použije jen v těch případech, kdy nebude možné podřadit určité protiprávní jednání fyzické osoby pod přestupky ve smyslu ustanovení § 21 až 44 PřesZ či pod nějaký jiný přestupek proti životnímu prostředí uvedený ve zvláštním zákoně.

Tedy, půjde-li o protiprávní jednání, kterého se dopustí fyzická osoba tím, že znečistí půdu nevhodným skladováním olejů a pohonných hmot, pesticidů, hnojiv, popř. jiných škodlivých látek a současně třeba poruší povinnost stanovenou k ochraně rostlin před zvláště nebezpečnými škůdci nebo chorobami, dopustí se přestupku na úseku zemědělství a myslivosti ve smyslu ustanovení § 35 odst. 1 písm. b) a d) PřesZ. Pokud by k oběma přestupkům došlo v rámci územního obvodu jedné a téže obce a obou přestupků se dopustil jeden a týž pachatel, pak by

nepochybně přicházelo v úvahu vést o těchto přestupcích společné řízení ve smyslu ustanovení § 57 odst. 1 PřesZ.

V případě pokud pachatel neoprávněně založí skládku⁴⁶ nebo odkládá odpady nebo odpady⁴⁷ mimo vyhrazená místa⁴⁸, rovněž nepůjde o přestupek na úseku ochrany životního prostředí ve smyslu ustanovení § 45 PřesZ, ale může jít o přestupek proti veřejnému pořádku podle ustanovení § 47 odst. 1 písm. i) PřesZ (pokud byla pachatelem fyzická osoba); může jít o jiný správní delikt podle ustanovení § 58 odst. 3 OZř nebo podle ustanovení § 29 odst. 4 ZHMP (pokud byla pachatelem právnická osoba anebo fyzická podnikající osoba). Zde již nebude primárním objektem zájem na ochraně životního prostředí, ale zájem na ochraně veřejného pořádku (v tomto konkrétním případě zájem na ochraně čistoty v obci). Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že pokud fyzická osoba odloží elektrozařízení mimo místo k tomu určené nebo mimo místo zpětného odběru, nepůjde už ani o přestupek proti veřejnému pořádku podle ustanovení § 47 odst. 1 písm. i) PřesZ, ale jak už bylo výše uvedeno, půjde o přestupek podle OdpZ.

O přestupek na úseku ochrany životního prostředí podle ustanovení § 45 PřesZ nepůjde ani tehdy, pokud fyzická osoba poruší povinnost stanovenou v obecně závazné vyhlášce obce vydané na úseku její samostatné působnosti (obec např. stanoví v obecně závazné vyhlášce povinnost provádět v určitém období seč pozemku⁴⁹).

⁴⁶ Podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. i) OdpZ se skládkou rozumí *zařízení zřízené v souladu se zvláštním právním předpisem a provozované ve třech na sebe bezprostředně navazujících fázích provozu, včetně zařízení provozovaného původcem odpadů za účelem odstraňování vlastních odpadů a zařízení určeného pro skladování odpadů s výjimkou skladování odpadů - přechodným soustředěním odpadů v zařízení k tomu určeném po dobu nejvýše 3 let před jejich využitím nebo 1 roku před jejich odstraněním.*

⁴⁷ Podle ustanovení § 3 odst. 1 OdpZ se odpadem rozumí *každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 OdpZ.*

⁴⁸ Místem vyhrazeným k odkládání odpadů je takové místo, které určí obec. Nejčastěji půjde o kontejnery. Místem určeným k odkládání odpadu jistě nebude místo vedle kontejneru. Avšak v těch případech, kdy občan obce v podstatě bude nucen odložit odpad mimo kontejner z důvodu, že tento již bude přeplněn a nebude zde jiná možnost odložení odpadu na jiné místo k tomu určené, nedojde k naplnění skutkové podstaty tohoto přestupku; minimálně zde nebude naplněn znak společenské nebezpečnosti.

⁴⁹ Obec je oprávněna stanovit obecně závaznou vyhláškou povinnost provádět seči veřejné zeleně a úklidu po seči. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2007, č. j.: Pl. ÚS 45/06 – 2, pod pojem „veřejná zeleň“, který lze subsumovat pod pojem „veřejné prostranství“ podle ustanovení § 34 OZř, lze zahrnout pozemky bez ohledu na jejich vlastnictví, tedy i pozemky v soukromém vlastnictví.

b) Správní řád

Významným pramenem v oblasti přestupkového práva bude rovněž SpŘ. Tento však bude hrát pouze podpůrnou roli a ne vždy bude jeho aplikace možná. Na tomto místě si je třeba uvědomit, že PřesZ je zákonem speciálním (*lex specialis*) ve vztahu k obecnému SpŘ (*lex generalis*), což znamená, že pokud PřesZ stanoví vlastní právní úpravu určité záležitosti, SpŘ se nepoužije ani podpůrně. Např. právní úprava účastníků správního řízení obsažená v ustanoveních §§ 27 a 28 SpŘ se nepoužije z důvodu, že PřesZ obsahuje v ustanovení § 72 specifickou právní úpravu účastníků řízení. Pro tyto účely se za účastníky řízení o přestupku považují pouze: 1) obviněný z přestupku, 2) poškozený, pokud jde o projednávání náhrady majetkové škody způsobené přestupkem, 3) vlastník věci, která může být zabráná nebo byla zabráná, v části týkající se zabráná věci a 4) navrhovatel, na jehož návrh bylo zahájeno řízení o přestupku podle ustanovení § 68 odst. 1 PřesZ. Nikdo další účastníkem řízení o přestupku není.

V případě jiných správních deliktů však bude SpŘ hrát primární roli, což je dáno i tím, že neexistuje žádná obecná právní úprava jiných správních deliktů. Rovněž skutkové podstaty jiných správních deliktů jsou roztříštěny v množství zvláštních zákonů (např. OdpZ, ZOvzd, OchPřKr, EkolZ či IntPrev). Tedy vedle SpŘ a PřesZ jsou prameny přestupků a jiných správních deliktů také tyto zvláštní právní předpisy.

c) Ostatní prameny

Krom výše uvedených pramenů lze jistě zmínit také prameny na ústavní úrovni (např. čl. 35 LZPS) či na úrovni mezinárodní (Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod).

Pro účely správního trestání na úseku ochrany životního prostředí se mohou jevit jako zvláště důležité nejen obecně závazné právní předpisy, nýbrž i některé doporučující evropské dokumenty – např. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R (91) 1, o správních sankcích (viz také HENDRYCH et al., 2006). Tento dokument je velmi důležitý, neboť v osmi bodech vymezuje základní standarty, jimiž by se vlády členských zemí Rady Evropy (nikoliv EU) měly při úpravě správních deliktů inspirovat.

5. 3. 1 Dílčí shrnutí

S přihlédnutím k výše uvedenému lze konstatovat, že i na úseku ochrany životního prostředí lze v zásadě rozlišovat mezi dvěma velkými skupinami přestupků, a to mezi:

- 1) přestupky obsaženými ve zvláštní části PřesZ,
- 2) ostatními přestupky obsaženými ve zvláštních právních předpisech.

Pokud jde o jiné správní delikty, tyto jsou obsaženy pouze ve zvláštních zákonech, obecná právní úprava jiných správních deliktů v České republice dosud neexistuje⁵⁰.

Tato neucelenost právní úpravy přestupků a jiných správních deliktů po hmotněprávní, ale především po procesněprávní stránce, vnáší do rozhodovací praxe správních orgánů řadu problémů.

5. 4 Základy odpovědnosti za přestupek a jiný správní delikt

a) Odpovědnost fyzické osoby

Předpokladem odpovědnosti fyzické osoby za přestupek je, aby tato dosáhla hranice věku 15 let (osoba se však stává odpovědnou až druhý den po dni 15tých narozenin; tedy pokud by se fyzická osoba dopustila přestupku přímo v den svých 15tých narozenin, za přestupek by odpovědná ještě nebyla).

Další podmínkou odpovědnosti fyzické osoby za přestupek je ve smyslu ustanovení § 5 PřesZ její příčetnost, tj. určitá rozumová a mravní vyspělost, která osobě umožňuje rozpoznat nebezpečnost protiprávního jednání. Podle ustanovení § 5 odst. 2 PřesZ se však odpovědnosti za přestupek nezbaví ta fyzická osoba, která by se do stavu nepřičetnosti přivedla, byť i z nedbalosti, požitím alkoholu nebo užitím jiné návykové látky.

⁵⁰ V současné době připravuje MV novou právní úpravu správního trestání – zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (zákon o přestupcích). Tento zákon je však zatím ve stádiu věcného záměru. Není však od věci zdůraznit, že tento zákon nerozlišuje mezi přestupky a jinými správními delikty, nýbrž pro jednání, které je v rozporu s právními předpisy správního práva používá jednotný termín „správní delikt“.

Pachatelem přestupku na úseku ochrany životního prostředí může být v zásadě jakákoliv fyzická osoba, nestanoví-li zákon požadavek na její další specifičnost (viz výše příklady speciálních subjektů)⁵¹. V oblasti přestupkového práva je však velmi důležité, že odpovědnost pachatele (fyzické osoby) je koncipována jako individuální odpovědnost za zavinění. Tzn., pokud by konkrétní fyzickou osobu navedla jiná osoba k tomu, aby tato v lese např. nelegálně nařezala dřevo, byla by odpovědná za přestupek pouze ta osoba, která toto dřevo fakticky nařezala.

Od výrazu pachatel je třeba zásadně odlišovat termíny „podezřelý“ či „obviněný z přestupku“, neboť tyto termíny již nejsou hmotněprávními pojmy, nýbrž procesními. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že je-li pachatelem přestupku osoba mladší 18 let, jedná se o tzv. mladistvého pachatele (současně nezletilého). Důležité je, že mladistvý pachatel má plnou procesní způsobilost v řízení o přestupku, tzn. že může sám činit všechny procesní úkony v řízení, aniž by byl limitován svým věkem (může si např. sám zvolit advokáta, který ho bude v řízení zastupovat). Důležité také je, že přestupek mladistvého nelze projednat v tzv. příkazním řízení, což je zkrácená verze klasického řízení o přestupku (viz ustanovení § 19 odst. 2 PřesZ).

b) Odpovědnost právnické osoby

Právnická osoba je umělá osoba vytvořená z fikce zákona. To co činí z právnické osoby právnickou osobu je její právní subjektivita (tzn. způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům). Podle ustanovení § 18 odst. 2 ObčZ se právnickými osobami rozumí:

- a) sdružení fyzických nebo právnických osob (tzv. korporace),
- b) účelová sdružení majetku (tzv. nadace),

⁵¹ Podle ustanovení § 55 LesZ může být pachatelem přestupku, který např. úmyslnou činností způsobí značné škody na lese a ohrozí tím plnění jeho funkcí, také vlastník lesa. V tomto směru je však třeba upozornit na rozsudek NSS ze dne 26. 10. 2004, sp. zn. 5 A 42/2002, podle něhož „*předpokladem delikt ní odpovědnosti podle § 4 ZČIŽP je protiprávní činnost, v důsledku které došlo k ohrožení či poškození životního prostředí v lesích způsobu uvedenými pod písmeny a) – d). Takové činnosti se nepochybně může dopustit vlastník lesa, ale také nemusí. Pokud žalovaný dovozoval odpovědnost žalobce bez dalšího toliko z odpovědnosti žalobce za stav majetku a za způsob hospodaření s ním a z vlastnictví majetku samého, pak se opřel o jiný než v zákoně uvedený důvod, a učinil tím své rozhodnutí nepřezkoumatelným pro nedostatek důvodů.*“

- c) jednotky územní samosprávy (obce, kraje),
- d) jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon (např. Česká tisková kancelář).

Je-li pachatelem jiného správního deliktu právnická osoba⁵², tato má deliktní odpovědnost již od samého počátku svého vzniku (jedná se o odpovědnost absolutní, objektivní, nezávislou na zavinění).

Základním předpokladem sankční odpovědnosti právnických osob je jejich způsobilost tuto odpovědnost nést, tedy způsobilost dopustit se protiprávního jednání a způsobilost nést za ně následky (LANGROVÁ, 2004). Deliktní odpovědnost v ochraně životního prostředí přichází v úvahu samozřejmě jen tehdy, lze-li zjistit odpovědnou osobu (LANGROVÁ, 2004).

Avšak např. podle ustanovení § 38 odst. 1 IntPrev právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.

U právnických osob je třeba zdůraznit také ustanovení § 6 PřesZ, podle něhož za porušení povinnosti uložené právnické osobě odpovídá podle PřesZ ten, kdo za právnickou osobu jednal nebo měl jednat, a jde-li o jednání na příkaz, ten kdo dal k jednání příkaz.

c) Společné předpoklady odpovědnosti fyzických i právnických osob

Společnými předpoklady odpovědnosti fyzické osoby za přestupek nebo fyzické podnikající osoby či právnické osoby za jiný správní delikt jistě je, že jejich jednáním musí být naplněna skutková podstata příslušného přestupku či jiného správního deliktu, že jednání musí být protiprávní a že v mezidobí nedošlo k zániku odpovědnosti za přestupek či jiný správní delikt.

d) Zánik odpovědnosti za přestupek a jiný správní delikt

K zániku odpovědnosti za přestupek může dojít rozličnými způsoby, např. pokud pachatel přestupku v mezidobí zemře, může dojít k účinné lítosti, ve smyslu ustanovení § 20 odst. 1 PřesZ bude vyhlášena amnestie nebo od doby

⁵² V případě právnické osoby se nutně nemusí jednat o subjekt komerční sféry, může jít také např. o občanské sdružení (STEJSKAL, 2006).

spáchání přestupku uplyne lhůta jednoho roku. Uplynutí jednorozční lhůty se však vztahuje pouze na ty případy, kdy půjde o přestupek. Půjde-li o jiný správní delikt, jehož procesní režim se jinak řídí SpŘ, zde prekluze nastane po marném uplynutí lhůty pro zahájení řízení o uložení pokuty. Zde si je třeba uvědomit, že prekluzivní lhůta není vztažena na zánik odpovědnosti za správní delikt, ale na marné uplynutí lhůty, během které může kompetentní správní orgán zahájit řízení o uložení pokuty (v některých právních předpisech může jít o lhůty o uložení pokuty, v některých může jít o lhůty pro zahájení řízení, v některých může jít o kombinaci obojího). Tedy, pokud se fyzická podnikající osoba dopustí jiného správního deliktu podle ustanovení § 58 odst. 2 OZř tím, že neudrzuje čistotu a pořádek na pozemku, který užívá nebo vlastní, tak, že naruší vzhled obce, a správní orgán nezahájí řízení o uložení pokuty ve smyslu ustanovení § 59 odst. 1 OZř (do 1 roku ode dne, kdy se orgán obce o porušení povinnosti dozvěděl⁵³, nejpozději však do 2 let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo), dále již nebude možno věc projednávat z důvodu zániku odpovědnosti za jiný správní delikt. Obdobně viz např. § 20 odst. 3 EkolZ, podle něhož odpovědnost provozovatele za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán nezahájil řízení do 2 let ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 5 let ode dne, kdy byl spáchán; rozlišují se zde vždy dvě doby – subjektivní doba, tj. doba, od kdy se dozvěděl; a doba objektivní, tj. doba, která se váže na okamžik, kdy došlo k porušení právní povinnosti. Je přitom zcela logické, že pokud správní orgán dodrží subjektivní lhůtu, bude zároveň dodržena lhůta objektivní.

K uvedenému je třeba dodat, že do běhu prekluzivní lhůty se nezapočítává doba, pro kterou se pro tentýž skutek vedlo trestní řízení nebo přestupkové řízení podle PřesZ (viz ustanovení § 59 odst. 4 OZř). Obdobné pravidlo platí také v případě přestupků (viz ustanovení § 20 odst. 2 PřesZ). Pokud by tedy bylo v daném případě vedeno trestní řízení např. pro trestný čin podle ustanovení § 295 TrZ (poškození lesa) a věc byla následně orgánem činným v trestním řízení

⁵³ Podle rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 4. 1999, sp. zn. 6 A 14/96 (tento se však vztahuje k dnes již neplatnému zákonu č. 238/1991 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů, k jeho ustanovení § 12 odst. 1), „pod výrazem „dozvědět se o porušení povinnosti“ je třeba rozumět časový okamžik vědomosti správního orgánu, příslušného k rozhodnutí o pokutě, o skutkových okolnostech deliktu v takovém rozsahu, který umožní i jejich předběžné právní zhodnocení. Ze zákona nelze dovodit, že by tato informace musela být zvláště kvalifikovaná, pocházet jen z určitého zdroje nebo že by byla vázána na jiné řízení. Musí však mít onu nezbytnou míru určitosti a věrohodnosti, která zabezpečuje, že správní řízení nebude zahájeno na základě informací zcela neověřených, zhora nejasných či zjevně nevěrohodných.“

překvalifikována na přešupek dle LesZ a předána k vyřízení věcně a místně příslušnému správnímu orgánu, o tu dobu, po kterou bylo vedeno trestní řízení, se řízení o přešupku prodlouží.

5. 5 Sankce a ochranná opatření

Sankci lze chápat jako určitou újmu, která hrozí za spáchaný přešupek. Při ukládání sankce za přešupek nebo jiný správní delikt se vychází ze zásady *nulla poena sine lege* (lat. „žádný trest bez zákona“). Výměra sankce a její uložení je věcí správního uvážení konkrétního orgánu, který o věci rozhoduje. V případě přešupků a jiných správních deliktů na úseku ochrany životního prostředí přicházejí v úvahu nejčastěji jako sankce finanční postihy, tzn. pokuty. Lépe řečeno většina zvláštních právních předpisů připouští především tuto sankci. Prostudováním jednotlivých zákonů bylo zjištěno, že výše jednotlivých pokut je rozdílná, maximální výše pokuty však může dosahovat částky v milionech i desítkách miliónů Kč. V některých případech zákonodárce svěřuje orgánu ochrany přírody možnost uložit pokutu, ve většině případů však převažuje obligatornost ukládání sankcí; v některých případech se objevuje také institut zvýšené či další pokuty (viz např. § 56 odst. 3 LesZ).

To že zvláštní zákon připouští za přešupek jako sankci pouze pokutu, ovšem ještě neznamena, že nelze použít i obecný PřesZ, který nabízí sankce další; samozřejmě za předpokladu, budou-li k uložení jiného druhu sankce dány předpoklady.

Ustanovení § 11 PřesZ podává taxativní výčet sankcí, které lze obecně za přešupky uložit. Nelze přitom opomenout ani obecné ustanovení § 29 ZZP, podle kterého se za porušení povinností stanovených zvláštními právními předpisy o ochraně životního prostředí ukládají pokuty nebo jiná opatření podle těchto předpisů (LANGROVÁ, 2004). Dle zákonem podaného výčtu se tak nabízí jako sankce napomenutí, pokuta, zákaz činnosti, propadnutí věci a nově také zákaz pobytu⁵⁴. Podle ustanovení § 11 odst. 2 PřesZ sankci lze uložit samostatně nebo

⁵⁴ Zákaz pobytu byl vložen do PřesZ zákonem č. 494/2012 Sb., účinným od 15. 1. 2013 (tento zákon schválila Poslanecká sněmovna navzdory nesouhlasu Senátu i veta Prezidenta republiky dne 19. 12. 2012, následně byl zákon publikován ve Sbírce zákonů, ve schváleném znění však paradoxně zůstala účinnost zákona od 1. 7. 2012; účinnost zákona však nemůže nastat dříve než jeho platnost).

s jinou sankcí avšak napomenutí nelze uložit společně s pokutou. Pokud jde např. o zákaz činnosti, použití této sankce přímo připouští např. ustanovení § 30 odst. 6 RybZ, kdy se zakazuje osobě, která neoprávněně chytala ryby zákaz rybářské činnosti po dobu jednoho roku.

Případně nemusí být uložena sankce žádná, postačí-li samotné projednání přestupku (viz ustanovení § 11 odst. 3 PřesZ). Lze se však důvodně domnívat, že tato varianta bude v dotčené zájmové oblasti životního prostředí jen málokdy relevantní.

Vedle sankcí mají v přestupkovém právu své místo ještě jiné nástroje sankčního charakteru, o sankce se však nejedná. Ve smyslu ustanovení §16 PřesZ se zde mají na mysli tzv. ochranná opatření.

PřesZ rozlišuje mezi dvěma formami ochranných opatření – omezujícím opatřením (§ 17 PřesZ) a zabráním věci (§ 18 PřesZ).

Omezující opatření spočívá v zákazu navštěvovat určená veřejně přístupná místa a místnosti, kde se podávají alkoholické nápoje nebo se konají veřejné tělovýchovné, sportovní nebo kulturní podniky. V praxi orgánů ochrany přírody však bude hrát nepochybně významnější roli institut zabránění věci (např. v souvislosti s nelegálně převáženými ohroženými zvířaty, tj. odebírání nelegálně držených jedinců dle ustanovení § 89 OchPřKr).

V první řadě je třeba zabránění věci odlišit od institutu propadnutí věci. Propadnutí věci je totiž sankce, která může být pachateli uložena v rámci probíhajícího řízení o přestupku. Teprve v případě, že nebude rozhodnuto o propadnutí věci, lze přistoupit k jejímu zabránění. Přirozeně musí být splněna podmínka, že věc byla použita ke spáchání přestupku, byla určena ke spáchání přestupku, byla získaná přestupkem anebo byla nabyta za věc získanou přestupkem a dále vyžaduje-li to bezpečnost osob nebo majetku anebo jiný obecný zájem. Základním předpokladem dále bude, že hodnota zabírané věci nebude v nápadném nepoměru k povaze přestupku. Tedy pokud např. soused A poseká svou sekerou keřové porosty a ovocné stromky rostoucí na pozemku souseda B, správní orgán může přistoupit k zabránění sekery souseda A. Pokud však soused A svým automobilem zdevastuje porost na louce souseda B, jen stěží si lze představit, že by správní orgán rozhodl o zabránění automobilu souseda A.

Nad rámec výše uvedeného je třeba dodat, že některé další nástroje obdobného typu lze nacházet také v řadě zvláštních zákonů. Jedná se např.

o odejmutí autorizace, osvědčení nebo pověření (např. pověření k hodnocení nebezpečných vlastností odpadů), zastavení nebo omezení činnosti, atp. (LANGROVÁ, 2004). Např. podle ustanovení § 30 ZŽP *jsou příslušné orgány státní správy pro životní prostředí oprávněny v případech, kdy hrozí závažné poškození životního prostředí nebo kdy k poškození již došlo, rozhodnout o dočasném zastavení nebo omezení činnosti, která může toto poškození způsobit nebo již způsobila, na dobu nejdéle 30 dnů (předběžné opatření) a současně navrhnout opatření k nápravě věcně příslušným orgánům státní správy.* V právě jmenovaných nápravných opatření v životním prostředí lze však spatřovat handicap spočívající v tom, že tato opatření nemají formu správního rozhodnutí, tudíž nemohou být vynutitelná.

5. 6 ČIŽP

Kompetence v oblasti ochrany životního prostředí jsou v současné době rozděleny mezi velké množství orgánů veřejné správy, které se obvykle dělí z hlediska územní působnosti na ústřední, oblastní a místní, z hlediska věcné působnosti na obecné a specializované (JELÍNKOVÁ, 2005). Mezi tyto specializované správní orgány lze zařadit ČIŽP.

ČIŽP byla zřízena MŽP v roce 1991 jako samostatná organizační složka státu, s ředitelstvím v Praze a 10 oblastními inspektoráty. Činnost je vykonávána celkem v pěti oblastech: v ochraně ovzduší, ochraně přírody, odpadovém hospodářství, ochraně vod a ochraně lesa.

ČIŽP zejména dozírá na dodržování právních předpisů na ochranu životního prostředí, ukládá opatření k nápravě zjištěných nedostatků, ukládá sankční opatření za nedodržování zákonů životního prostředí, podílí se na řešení starých ekologických zátěží, vykonává státní správu podle EkolZ, v oblasti nakládání s obaly podle ObalZ, atp.

6. POČET PROJEDNANÝCH PŘESTUPKŮ NA ÚSEKU OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ (§ 45 PŘESZ) V LETECH 2005 - 2012

Na začátku této práce bylo předestřeno, že kromě poznání české právní úpravy správních deliktů a jevů s ní souvisejících bude přistoupeno k regionální analýze, která si klade za cíl zjistit počet projednaných (vyřízených) přestupků na úseku ochrany životního prostředí dle ustanovení § 45 PřesZ v rozmezí let 2005 – 2012 jednotlivými obcemi a kraji České republiky. Níže uvedené hodnoty byly zjištěny z celkových výkazů přestupků zpracovaných za sledované období MV ve spolupráci s jednotlivými krajskými úřady. Z celkového počtu všech přestupků byly však vybrány pouze ty, které se dotýkaly skutkové podstaty § 45 PřesZ.

<u>Počty v jednotlivých krajích:</u>	§ 45 PřesZ	§ 46/2 PřesZ
	pod 18/nad 18	pod 18/nad 18
Karlovarský kraj -	0/0	0/96
Ústecký kraj -	0/2	17/595
Vysočina -	0/1	1/59
Středočeský -	3/17	3/271
Moravskoslezský -	0/24	30/581
Jihomoravský -	0/0	2/288
Plzeňský -	0/47	3/210
Jihočeský -	0/31	5/160
Olomoucký -	0/9	4/114
Liberecký -	0/2	2/308
Pardubický -	0/10	1/48
MHMP -	0/25	11/374
Královéhradecký -	0/0	2/76
Zlínský -	0/0	4/135

Výše uvedené hodnoty vyjadřují počty projednaných přestupkových věcí v jednotlivých krajích za rok 2012. Jedná se o přestupky na úseku ochrany životního prostředí podle ustanovení § 45 PřesZ a přestupky proti pořádku v územní samosprávě podle ustanovení § 46 odst. 2 PřesZ (vzhledem k tomu, že obce regulují provádění sečí pozemků či pálení odpadů v obci obecně závaznými

vyhláškami, lze se důvodně domnívat, že i tyto přestupky mohou zahrnovat některé případy, které souvisely s ochranou životního prostředí, ale byly řešeny buď pouze v režimu § 46 odst. 2 PřesZ anebo mohly být řešeny vedle přestupků na úseku ochrany životního prostředí podle ustanovení § 45 PřesZ).

Výše uvedené hodnoty jednoznačně ukazují, že v roce 2012 se podařilo v jednotlivých krajích projednat mnohem více přestupků proti pořádku v územní samosprávě podle ustanovení § 46 odst. 2 PřesZ než přestupků na úseku ochrany životního prostředí podle ustanovení § 45 PřesZ. Je však třeba zdůraznit, že uvedené hodnoty nezahrnují případy, které dosud nebyly správními orgány vyřešeny. Data ilustrují pouze ty případy, kdy přestupky byly pravomocně vyřízeny v rámci řízení o přestupku, ať už uložením pokuty či zastavením řízení podle ustanovení § 76 PřesZ; zahrnují i ty případy, kdy řízení o přestupku nebylo vůbec zahájeno, tzn., věc byla odložena. Dále si je třeba uvědomit, že některá protiprávní jednání proti životnímu prostředí mohla být ve sledovaném období kvalifikována jako jiný přestupek nebo jiný správní delikt podle zvláštního právního předpisu (tyto nejsou výše zohledněny). Hodnoty tedy ukazují pouze orientační práh, kolik se podařilo vyřídit v roce 2012 přestupků na úseku ochrany životního prostředí podle ustanovení § 45 PřesZ.

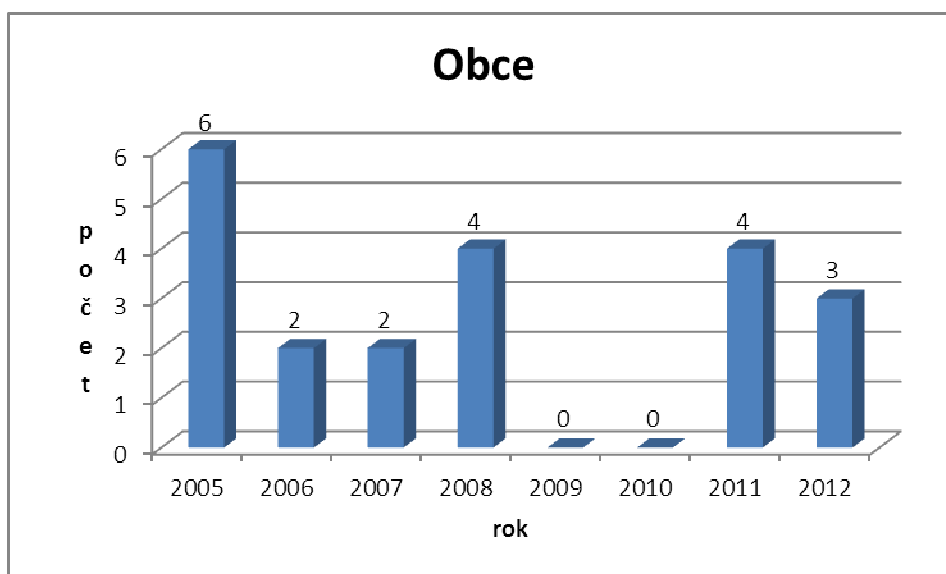
Zjištěná data ukazují také počty projednaných věcí osob mladších a starších 18 let, přičemž ukazují, že shora uvedených přestupků se dopouštějí především osoby starší 18 let. Pokud je u některého z krajů uvedena hodnota 0, tato neznamena, že by zde byly řešeny přestupky a věc byla správním orgánem odložena, ale je ilustrací toho, že onen přestupek prostě nebyl ve sledovaném období vyřešen (nehledě na fakt, že ani nemusí být správním orgánem řešen, protože mu nebyl žádný takový přestupek oznámen).

Níže uvedené tabulky a grafy pak ilustrují celkové počty projednaných věcí za období let 2005 – 2012. Z těchto je více než patrné, že se oproti letům minulým snížil nápad věcí, které se na tomto úseku podařilo vyřídit. Příčinu je pochopitelně možno spatřovat v tom, že tato některá protiprávní jednání se ani nepodaří oznámit správnímu orgánu a ten vlastně věc vůbec nevyřizuje v režimu přestupkového řízení. Jiný rozměr však může nepochybně platit u jiných správních deliktů. Je si třeba opětovně uvědomit, že drobné zelené kriminality, popř. závažné ekologické

trestné činnosti se v převážné většině případů dopouštějí podnikatelé (fyzické podnikající osoby či právnické osoby).

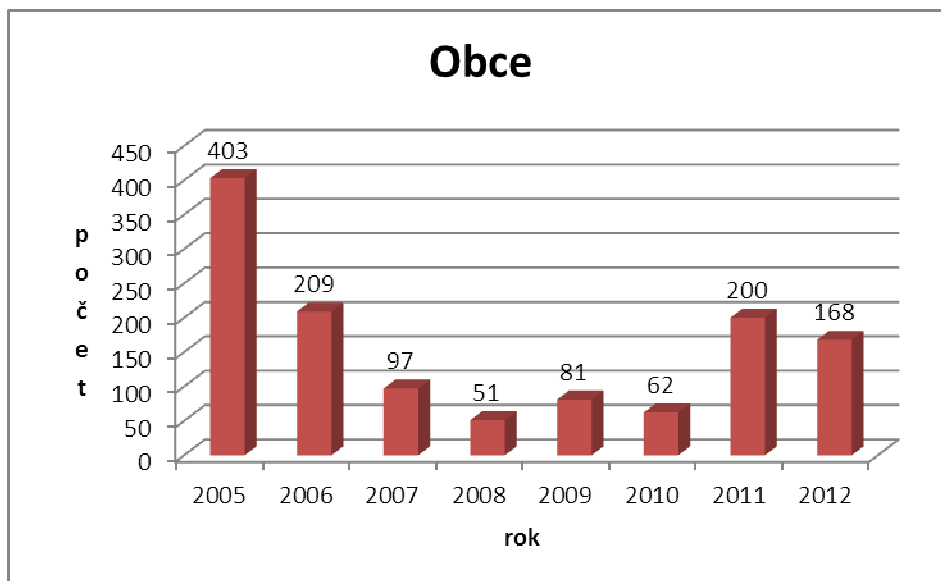
1. tabulka - § 45 PřesZ (osoby mladší 18-ti let)

Územně správní celky	Rok							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Obce	6	2	2	4	0	0	4	3
Kraje	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	6	2	2	4	0	0	4	3

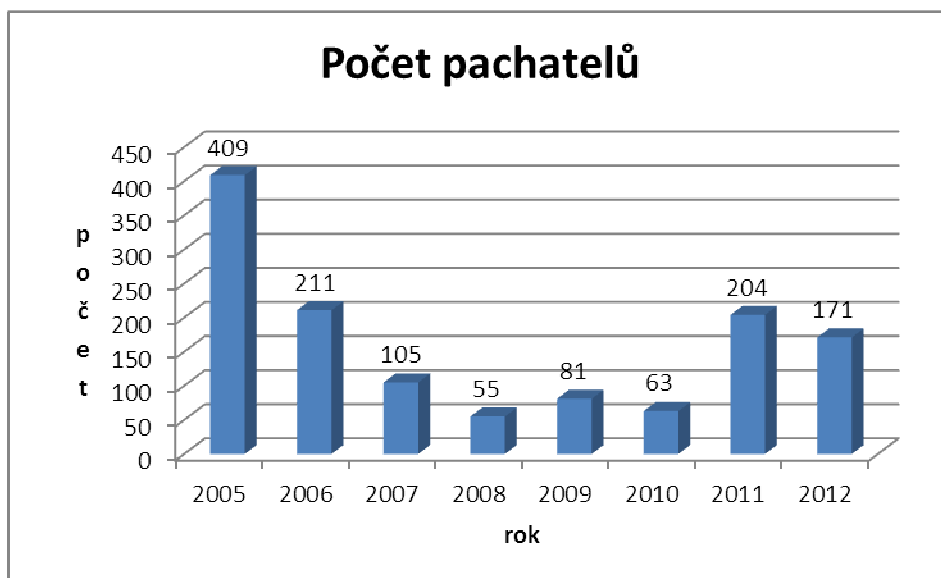
2. tabulka - § 45 PřesZ (osoby starší 18-ti let)

Územně správní celky	Rok							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Obce	403	209	97	51	81	62	200	168
Kraje	0	0	6	0	0	0	0	0
Celkem	403	209	103	51	81	62	200	168

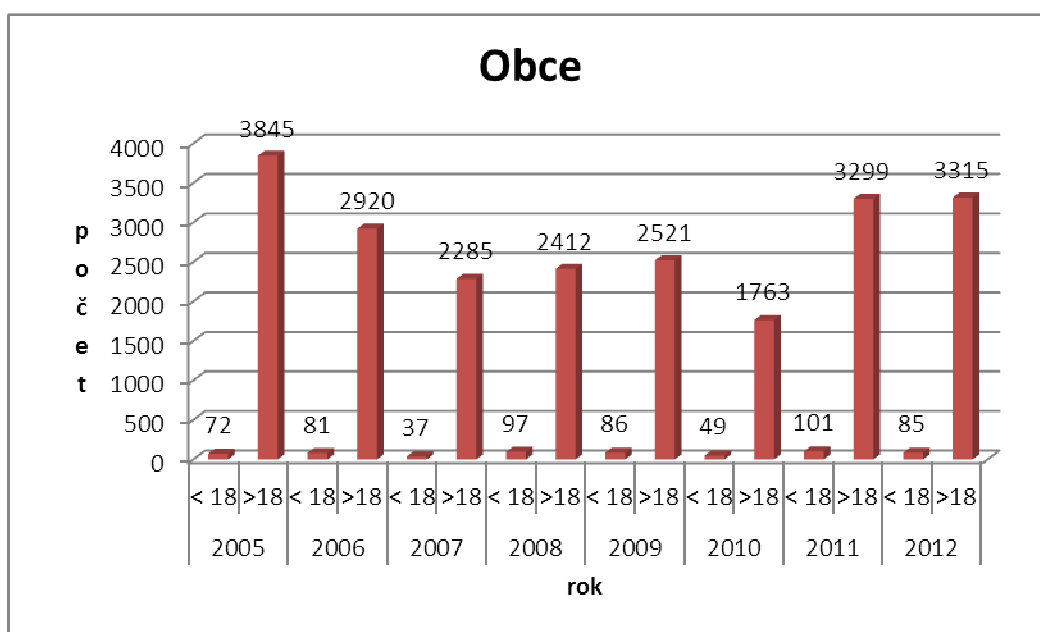
3. tabulka - § 45 PřesZ (celkové hodnoty – všichni pachatelé)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet případů	409	211	105	55	81	63	204	171

4. tabulka - § 46/2 PřesZ

Územně správní celky	Rok															
	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	< 18	>18	< 18	>18	< 18	>18	< 18	>18	< 18	>18	< 18	>18	< 18	>18	< 18	>18
Obce	72	3845	81	2920	37	2285	97	2412	86	2521	49	1763	101	3299	85	3315
Kraje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	3917		3001		2322		2509		2607		1812		3400		3400	

7. Závěr

Na začátku této práce byla položena otázka, zda je stávající právní úprava správních deliktů proti životnímu prostředí dostačujícím řešením proti rozmáhající se zelené kriminalitě či nikoliv. Po provedené studii příčin zelené kriminality, některých nástrojů, jimiž lze dnes této drobné přestupkové kriminalitě předcházet a čelit a po reflexi samotné právní úpravy deliktů obsažené v nepřeberné množině zvláštních právních předpisů lze dospět k následujícím závěrům:

- 1) Celkový stav právní úpravy správních deliktů je v současné době značně neutěšený. Jako základní problém se jeví již samotná absence legální definice pojmu „správní delikt“. Lze totiž předpokládat, de lege ferenda, že kdyby taková definice existovala v právním předpise, mohly by odpadnout věčné pochybnosti ohledně právní úpravy podmínek odpovědnosti za jiný správní delikt či pochybnosti vztahující se k zániku odpovědnosti za správní delikt. Jako více než vhodné se jeví, pokud by byla zavedena komplexní nová právní úprava správních deliktů. Uceleností dnes chaoticky roztržštěných správních deliktů by se přispělo k posílení celkové právní jistoty a vymahatelnosti deliktní odpovědnosti. Zejména z procesního hlediska je stávající právní úprava absolutně neuspokojivá. Střet PřesZ a SpŘ v kombinaci s další početnou řadou zvláštních právních předpisů regulujících problematiku životního prostředí se jeví jako značně problematický.
- 2) Stávající právní úprava přestupků a jiných správních deliktů na úseku ochrany životního prostředí je nepřehledná. Skutkové podstaty v jednotlivých zákonech postrádají logickou podobnost s příbuznými správními delikty. Stejně je tomu i v případě zákonů zaváděných sankcí anebo prekluzivních lhůt (jednou je lhůta vázána na uplynutí lhůty pro uložení pokuty, podruhé je vázána na uplynutí lhůty pro zahájení řízení o správním deliktu).
- 3) Stávající právní úprava vůbec nereflektuje změny v oblasti trestního práva, tj. přijetí TrZ a TrPo
- 4) Jako diskutabilní se jeví některé instituty v ZŽP. V kontextu s jinými předpisy se na tyto jakoby zapomíná.
- 5) Latence drobné zelené kriminality a malá úspěšnost vymahatelnosti práva obecně ukazuje, že přestupky a jiné správní delikty proti životnímu prostředí stojí spíše na okraji zájmu a tvoří zanedbatelnou část řešených kriminálních

aktů. Tato skutečnost byla potvrzena i provedenou analýzou projednaných věcí za období 2005-2012. Z této je patrná spíše klesající tendence úspěšnosti projednaných případů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura

- [1] BRICKEY, K. F., 2008: *Environmental crime: law, policy, prosecution*. Aspen Publishers, New York, 386 s., ISBN 978-0-7355-6249-3.
- [2] DAMAHORSKÝ, M., DROBNÍK, J., SMOLEK, M., SOBOTKA, M. et STEJSKAL, V., 2010: *Právo životního prostředí*. 3. vydání. C. H. Beck, Praha, 678 s., ISBN 978-80-7400-338-7.
- [3] DAMAHORSKÝ, M., ONDŘEJ, J., SMOLEK, M., ŠTURMA, P. et ZÁSTĚROVÁ, J., 2008: *Mezinárodní právo životního prostředí. I. část (obecná)*. Eva Rozkotová – IFEC, Praha, 193 s., ISBN 80-903409-2-X.
- [4] FAURE, M. et HEINE, G., 2005: *Criminal Enforcement of Environmental Law in the European Union*. Kluwer Law International, Hague, 204 s., ISBN 978-9041123374.
- [5] FISHMAN, T., C., 2006: *China, Inc.: Jak Čína drtí Ameriku a svět*. Alfa Publishing, Praha, 280 s., ISBN 80-86851-44-3.
- [6] GERLOCH, A., 2004: *Teorie práva*. 3. rozšířené vydání. Aleš Čeněk, Plzeň, 343 s., ISBN 80-86473-85-6.
- [7] GIDDENS, A., 1999: *Sociologie*. Argo, Praha, 595 s., ISBN 80-7203-124-4.
- [8] HENDRYCH, D., ČEBIŠOVÁ, T., KOPECKÝ, M., MIKULE, V., POMAHAČ, R., PRÁŠKOVÁ, H., STAŠA, J. et VOPÁLKA, V., 2006: *Správní právo. Obecná část*. 6. vydání. C. H. Beck, Praha, 861 s., ISBN 80-7179-442-2.
- [9] HINTEREGGER, M., 2008: *Environmental liability and ecological damage in European law*. Cambridge University Press, New York, 697 s., ISBN: 978-0-521-88997-1.
- [10] JEMELKA, L. et VETEŠNÍK, P., 2011: *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení*. Komentář. 1. vydání. C. H. Beck, Praha, 555 s., ISBN 978-80-7400-355-4.
- [11] KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H., BURIÁNEK, J., ČERNÍKOVÁ, V., HULMÁKOVÁ, J., NETÍK, K. et ZEZULOVÁ, J., 2005: *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. C. H. Beck, Praha, 568 s., ISBN 80-7179-813-4.
- [12] MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., BAXA, J., NOVOTNÁ, J., PIPEK, J., SOTOLÁŘ, A., VÁLKOVÁ, H. et VANTUCH, P., 2007: *Kurs trestního*

- práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání.* C. H. Beck, Praha, 1211 s., ISBN 978-80-7179-572-8.
- [13] POLÁŠKOVÁ, A. et al., 2011: *Úvod do ekologie a ochrany životního prostředí.* 1. vydání. Karolinum, Praha, 283 s., ISBN 978-80-246-1927-9.
- [14] PSUTKA, J., 2011: *Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu.* Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha, 436 s., ISBN 978-80-7357-559-5.
- [15] SITU, Y. et EMMONS, D., 1999: *Environmental crime: The criminal justice system's role in protecting the environment.* SAGE Publications, Thousand Oaks (California), 232 s., ISBN 978-0761900375.
- [16] STEJSKAL, V., 2006: *Prosazování právní odpovědnosti v ochraně biodiverzity.* Eva Rozkotová – IFEC, Praha, 242 s., ISBN 80-903409-5-4.
- [17] WHITE, R., 2008: *Crimes Against Nature: Environmental Criminology and Ecological Justice.* Willan Publishing, Cullompton, 328 s., ISBN 978-1843923619.

Články

- [1] BUČAR-RUČMAN, A., 2009: *Environmental crimes through the optics of green criminology.* Revija za kriminalistiko in kriminologijo. Vol. 60, Issue: 2, pp. 118-130, ISSN 0034-690X.
- [2] CROAT, T. B., 1972: *The Role of Overpopulation and Agricultural Methods in the Destruction of Tropical Ecosystems.* BioScience. Vol. 22, No. 8, pp. 465-467, ISSN 0006-3568.
- [3] DESPEISSE, M., BALL, P. D., EVANS, S. et LEVERS, A., 2012: *Industrial ecology at factory level - A conceptual model.* Journal of Cleaner Production. Vol. 31, pp. 30-39, ISSN 0959-6526.
- [4] EZEAH, C. et ROBERTS, C. L., 2012: *Analysis of barriers and success factors affecting the adoption of sustainable management of municipal solid waste in Nigeria.* Journal of Environmental Management. Vol. 103, pp. 9-14, ISSN 0301-4797.
- [5] FANG, Y. M., XU, G. Y., HUANG, P. X. et SONG, L. P., 2010: *Current status and suggestions on electronic waste recycling in Guangdong.* Technological Investment in China, Vol. 4, pp. 69–70 (in Chinese)
- [6] GIBBS, C., GORE, M. L., McGARRELL, E. F. et RIVERS III, L., 2010: *Introducing conservation criminology towards interdisciplinary scholarship on*

- environmental crimes and risks*. British Journal of Criminology. Vol. 50, Issue: 1, pp. 124–144, ISSN 0007-0955.
- [7] GOESCHL, T. et JÜRGENS, O., 2011: *Criminalizing environmental offences: when the prosecutor's helping hand hurts*. European Journal of Law and Economics. Pp. 1-21, ISSN 0929-1261.
- [8] GONZÁLEZ-CARMAN, V., MACHAIN, N., ALBAREDA, D., MIANZAN, H. et CAMPAGNA, C., 2012: *Legal and institutional tools to mitigate marine turtle bycatch: Argentina as a case study*. Marine Policy. Vol. 36, Issue: 6, pp. 1265-1274, ISSN 0308-597X.
- [9] HERBIG, F. J. W. et JOUBERT, S. J., 2006: *Criminological Semantics; Conservation criminology – Vision or vagary?* Acta Criminologica. Vol. 19 (3), pp. 88–103, ISSN 1012-8093.
- [10] HONGHONG, Y., JIMING, H. et XIAOLONG, T., 2007: *Atmospheric environmental protection in China: Current status, developmental trend and research emphasis*. ENERGY POLICY. Vol. 35, Issue: 2, pp. 907-915, ISSN 0301-4215.
- [11] JELÍNKOVÁ, J., 2005: *Některé problémy organizačního zajištění ochrany životního prostředí v České republice očima právníka České inspekce životního prostředí*. Ekologie a právo 4: s. 5-12, ISSN 1801-4410.
- [12] LANGROVÁ, V., 2004: *Právní odpovědnost za správní delikty v ochraně životního prostředí*. České právo životního prostředí 2 (12), s. 3-137, ISSN 1213-5542.
- [13] LYNCH, M. J. et STRETESKY, P. B., 2003: *The Meaning of Green: Contrasting criminological perspectives*. Theoretical Criminology. Vol. 7, Issue: 2, pp. 217–238, ISSN 1362-4806.
- [14] MOLDAN, B., 2008: *Globální ekologická krize a konzervativní politika ochrany prostředí*. Odpady 9, roč. 18: s. 28-29, ISSN 1210-4922.
- [15] MÜLLEROVÁ, H., 2012: *Lidské právo na životní prostředí – kritický pohled*. Právník 3, roč. 151: s. 225–254, ISSN 0231-6625.
- [16] POTĚŠIL, L., 2012: *Správní trestání a správní právo trestní. Významný prvek veřejné správy*. Veřejná správa 16, roč. 23: s. 20–21, ISSN 1213-6581.
- [17] STEJSKAL, V. et SOBOTKA, M., 2006: *Právo životního prostředí v judikatuře českých soudů*. Jurisprudence 2, s. 77-85, ISSN 1212-9909.

- [18] WANG, H., YAN, Z.-G., LI, H., YANG, N.-Y., LEUNG, K.M.Y., WANG, Y.-Z., YU, R.-Z., ZHANG, L., WANG, W.-H., JIAO, C.-Y. et LIU, Z.-T., 2012: *Progress of environmental management and risk assessment of industrial chemicals in China*. Environmental Pollution. Vol. 165, pp. 174-181, ISSN 0269-7491.
- [19] WATSON, M., 2005: *Environmental offences: the reality of environmental crime*. Environmental law review. Vol. 7, Issue: 3, pp. 190-200, ISSN 1740-5564.
- [20] WELLSMITH, M., 2011: *Wildlife Crime: The Problems of Enforcement*. European Journal on Criminal Policy and Research. Vol. 17, Issue: 2, pp. 125-148, ISSN 0928-1371.
- [21] ZAHUMENSKÁ, V., 2009: *Hrozí za nezákonné spalování odpadu sankce?* Odpady 6, roč. 19: s. 22, ISSN 1210-4922.
- [22] ZUKAL, J., 2012: *Svět podle OECD. 2050: Globální Odyssea*. Veřejná správa 10, roč. 23: 24–25, ISSN 1213-6581.

Internetové zdroje

- [1] *Conference of the Parties*, [online]. [2013-03-20] Dostupné z: <<http://www.cites.org/eng/cop/>>
- [2] *Ochrana ovzduší – Ministerstvo životního prostředí*, [online]. [2013-03-20] Dostupné z: <<http://www.mzp.cz/cz/ovzdusi>>
- [3] *Výroky a citáty Indiánů*, [online]. [2013-03-20] Dostupné z: <<http://www.energytalisman.eu/cz/vyroky-citaty-indianu.html>>
- [4] *Před rokem zabíjel v Maďarsku toxický červený kal – Novinky.cz*, [online]. [2013-03-20] Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/246373-pred-rokem-zabijel-v-madarsku-toxicky-cervený-kal.html>>
- [5] *Rozvojové země BRICS chtějí Řecku pomoci přes MMF – Finance.cz*, [online]. [2013-04-10] Dostupné z: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/329137-rozvojove-zeme-brics-chteji-recku-pomoci-pres-mmf/>>
- [6] *Národní databáze brownfieldů*, [online]. [2013-04-10] Dostupné z: <<http://www.brownfieldy.cz/>>
- [7] *Politika Středočeského kraje v oblasti prevence kriminality*, [online]. [2013-04-17] Dostupné z: <<http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/socialni->

oblast/prevence-kriminality/politika-stredoceskeho-kraje-v-oblasti-prevence-kriminality.htm>

- [8] *Rozdělování a udržování otevřených ohňů – Ministerstvo vnitra České republiky, Stanovisko ODK č. 7/2007* [online]. [2013-04-17] Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/rozdelaavani-a-udrzovani-otevrenych-ohnu.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>
- [9] *Welcome to GPS.gov*, [online]. [2013-04-17] Dostupné z: <<http://www.gps.gov/>>
- [10] *Nový právní názor Úřadu na ochranu osobních údajů k využívání fotopastí – Ministerstvo vnitra České republiky*, [online]. [2013-04-17] Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/novy-pravni-nazor-uradu-na-ochranu-osobnich-udaju-k-vyuzivani-fotopasti.aspx>>
- [11] *ČIŽP*, [online]. [2013-04-17] Dostupné z: <<http://www.cizp.cz/Vyrocnizpravy>>